

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

emoyhtiö ja konserni

Tilinpäätös 2003

TAPIOLA

HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS 2003

Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiön Tapiolan (Eläke-Tapiola) vuosi 2003 oli menestyksellinen ja sen aikana tehtiin merkittävää kehitystyötä. Eläke-Tapiolan kokonaistulos oli 209,9 miljoonaa euroa (52,0 milj. e), mitä on pidettävä erittäin hyvänä. Vakavaraisuus oli 2,6-kertainen (2,7) vakavaraisuusrajaan verrattuna. Sijoitustoiminnan tulos nousi 7,0 prosenttiin. Vakavaraisuus säilyi alan kärkitasolla. Yhtiön markkina-asema vahvistui vuoden aikana ja markkinaosuus maksutulosta nousi 0,5 prosenttiyksikköä 15,1 prosenttiin (14,6 %). Tapiolaan siirtyneiden uusien eläkevakuutusten ja yhtiöstä poislähteneiden vakuutusten erotus, joka nyt ensimmäistä kertaa syntyi neljän siirtokierroksen summana, oli alan toiseksi paras. Uusmyynnin kehitys on ollut vahva. Eläke-Tapiolan kustannustehokkuus parani entisestään. Toiminnan tehokkuudesta kertova hoitokustannussuhde oli 71,4 prosenttia (78,6 %).

ASIAKKAAT

Asiakkaiden lukumäärä kasvoi. Eläke-Tapiolassa oli vuoden 2003 lopussa 21 376 (20 926) TEL-vakuutusta, joiden piirissä oli 170 780 (167 385) vakuutettua. YEL-vakuutuksia oli vuoden 2003 lopussa 43 097 (41 079).

Työeläkevakuuttajat TELA:n myyntitilastojen mukaan Eläke-Tapiola kohosi vuoden aikana uusien yritysten ottamien TEL-vakuutusten myynnissä markkinajohtajaksi. Eläke-Tapiolan osuus uusien vakuutusten maksutulosta oli vuonna 2003 peräti 30 prosenttia, mikä on lähes kaksinkertainen verrattuna yhtiön markkinaosuuteen koko maksutulosta. Tämä kuvaa Eläke-Tapiolan vetovoimaa markkinoilla.

Asiakastyytyväisyys säilyi korkealla tasolla.

TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Eläke-Tapiola päätti vuoden lopulla liittyä osakkaaksi työeläkejärjestelmän yhteisen ansaintatietojärjestelmän toteuttamista varten perustettuun Arek Oy:öön. Tavoitteena on pyrkiä huolehtimaan siitä, että perustetun yhtiön toteuttamat ratkaisut ovat koko työeläkejärjestelmän kannalta optimaaliset ja kustannustehokkaat.

Vuoden aikana selvitettiin myös IT-yhteistyötä Etera Oy:n kanssa ja joulukuussa allekirjoitettiin puitesopimus, jonka tarkoituksena on, että Eläke-Tapiolalla ja Eteralla on yhteiset IT-järjestelmät vuoden 2007 alussa, jolloin uusi työeläkelaki astuu voimaan ja Eterasta tulee täysivaltainen työeläkeyhtiö.

Vuoden aikana päätettiin kilpailutyöryhmän mietintöihin perustuvat uuden eläkesäätiön tai -kassan perustamiseen liittyvät lait sekä päättyneille vakuutuksille maksettavat hyvitykset.

Laskuperustekorun määräytymismallin uudistus ei toteutunut täysin tyydyttävästi. Olisikin ensiarvoisen tärkeää, että laskuperustekorun määräytymiseen liittyvät epäkohdat saataisiin uudelleen tarkasteluun mahdollisimman pian. Nykymalli ohjaa työeläkeyhtiöitä edelleen liikaa samankaltaiseen sijoitusjakautumaan ja vaikeuttaa osakesijoittamista matalilla kurssitasoilla.

TOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Tietojärjestelmiin tehtiin tarvittavat muutokset johtuen kansaneläkkeen pohjaosan kaksinkertaisen poistamisen kompensoinnista ja viimeisen laitoksen mallin käyttöönotosta.

Eläkeuudistuksen tietojärjestelmiin vaatimien muutosten määrittelytyö on edennyt suunnitelmien mukaan.

ELÄKE-TAPIOLA, EMOYHTIÖ – TULOKSEN MUODOSTUMINEN**VAKUUTUSTOIMINTA**

Vakuutusmaksutulo

Koko Eläke-Tapiolan vakuutusmaksutulo kasvoi 6,3 prosenttia 999,5 miljoonaan euroon (940,1 milj. e). TEL-vakuutusten vakuutusmaksutulo nousi 5,9 prosenttia 877,9 miljoonaan euroon (829,3 milj. e). ja YEL-vakuutusten vakuutusmaksutulo nousi 9,8 prosenttia 121,6 miljoonaan euroon (110,7 milj. e).

Luottotappiot saamatta jääneistä vakuutusmaksuista olivat 7,3 miljoonaa euroa (8,2 milj. e). Poikkeuksellisen hyvä luottotappioiden pieneneminen johtui siitä, että suuria konkurssitapauksia ei esiintynyt. Luottotappioista TEL-vakuutusten osuus on 4,6 miljoonaa euroa (5,2 milj. e) ja YEL-vakuutusten 2,7 miljoonaa euroa (3,0 milj. e). YEL-vakuutusten osalta valtio korvaa Eläke-Tapiolalle vakuutuksenottajilta saamatta jääneen vakuutusmaksun.

Vuonna 2003 TEL-vakuutusten maksutaso oli keskimäärin 21,4 prosenttia (21,1 %) eläkepalkasta, johon sisältyy työntekijöiden 4,6 prosenttiyksikön (4,4 %) maksuosuus. YEL-vakuutusten maksutaso oli 21,4 prosenttia (21,1 %).

Maksetut eläkkeet ja työhyvinvointipalvelut

Vuoden 2003 aikana käsiteltiin 9 317 (9 491) eläkehakemusta. Eläkehakemusten määrä pieneni 1,8 %. Eläkkeensaajia oli vuoden 2003 lopussa 97 755 (95 219).

Eläke-Tapiolan eläkemeno oli yhteensä 847,5 miljoonaa euroa (786,1 milj. e). Eläkemeno kasvoi edellisestä vuodesta 7,8 prosenttia, 61,5 miljoonaa euroa.

Vuoden 2003 TEL- ja YEL -eläkkeiden indeksikorotukset olivat yli 65-vuotiaille 1,72 prosenttia (2,92 %) ja alle 65-vuotiaille 2,38 prosenttia (3,68 %).

Eläke-Tapiolan työhyvinvointipalvelut tarjoaa työeläkeasiakkaille palvelua, jonka tavoitteena on edistää asiakasyritysten henkilöstön työhyvinvointia. Asiakkaat saavat neuvontaa työhyvinvointiohjelmien kehittämisessä sekä välineitä ja apua hankkeiden toteuttamiseen. Vuonna 2003 työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut olivat 1,0 miljoonaa euroa (0,7 milj. e).

Vakuutustekninen vastuovelka

Eläke-Tapiolan vakuutustekninen vastuovelka oli tilikauden päättyessä 5 262,0 miljoonaa euroa (4 807,9 milj. e). Toimintapääomaan luettavan osittamattoman lisävakuutusvastuun määrä oli 540,5 miljoonaa euroa (394,1 milj. e).

SIJOITUSTOIMINTA

Eläke-Tapiolan sijoitusten määrä oli käyvin arvoon laskettuna 5 527,7 miljoonaa euroa (5 024,8 milj. e). Sijoitusten tuotto laskettuna käyville arvoille oli 7,0 prosenttia (5,3 %).

Alla olevista taulukoista käy ilmi sijoitusten jakaumat ja eri omaisuuslajien tuotto prosentit käyvin arvoon laskettuina.

Sijoitusjakauma

(sisältää kertyneet korot)

Lainasaamiset	
Joukkovelkakirjalainat	
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset	
Osakkeet ja osuudet	
Kiinteistösijoitukset	
Sijoitukset yhteensä	

31.12.2003		31.12.2002	
milj. euroa	%	milj. euroa	%
241,1	4,4	260,5	5,2
3 536,2	64,0	3 496,2	69,6
400,8	7,3	244,9	4,9
899,7	16,3	609,7	12,1
449,9	8,1	413,5	8,2
5 527,6	100,0	5 024,8	100,0

Tuotto-% sitoutuneelle pääomalle

Lainasaamiset	
Joukkovelkakirjalainat	
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset	
Osakkeet ja osuudet	
Kiinteistösijoitukset	
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvo	

2003	2002
%	%
5,4	5,3
4,5	9,8
2,5	3,3
21,6	-13,4
7,6	6,0
7,0	5,3

Eläke-Tapiolan salkussa on lisätty osakepainoa samalla kun korkosijoitusten suhteellista osuutta on vähennetty. Myös korkoriski on laskettu markkinariskiä alemmaksi. Muiden sijoituslajien painot ovat pysyneet ennallaan.

Vuonna 2003 osakemarkkinat kääntyivät nousuun ja omien suurienkin osakesijoitusten tuotto ylitti selvästi markkinoiden tuoton ollen 24,8 %. Yli puolet sijoituksista on sijoitettu Suomen ulkopuolelle. Taulukosta ilmenee osakkeiden ja osuuksien tuotto, joka sisältää rahastot.

Euroopan osakemarkkinoiden kehitystä kuvaava Dow Jones Stoxx 600 Return -indeksi nousi 16,8 prosenttia (-31,0 %). Suomen osakemarkkinoiden kehitystä kuvaava HEX-portfoliotuottoindeksi nousi 22,7 prosenttia (-13,5 %).

Eläke-Tapiolan kiinteistöjen tuotto on pitkään ollut alan parasta tasoa, mikä voitiin todeta myös syksyllä 2003 alalla suoritetussa eläkelaitosten kiinteistökauppoja ja kiinteistöjen kannattavuutta selvittäneessä tutkimuksessa.

Tase-erä sijoitukset oli käyvin arvo laskettuna 5 439,3 miljoonaa euroa (4 917,9 milj. e) ja kirjanpitoarvo laskettuna 5 143,8 miljoonaa euroa (4 632,1 milj. e). Arvostuserojen määrä oli 295,5 miljoonaa euroa (285,8 milj. e), jossa oli lisäystä 9,6 miljoonaa euroa.

Tuloslaskelman sijoitustoiminnan nettotuotot olivat 349,4 miljoonaa euroa (163,6 milj. e), joka oli 113,6 prosenttia enemmän kuin vuonna 2002. Sijoitusten arvonalennusten ja -palautusten nettovaikutus oli 61,3 miljoonaa euroa (-88,5 milj. e). Osakemarkkinoilla tapahtuneen positiivisen kurssikehityksen seurauksena kirjattiin osakkeiden arvonalennusten palautuksia 63,8 miljoonaa euroa (-84,6 milj. e).

LIIEKULUT

Eläke-Tapiolan hoitokustannustulos oli 11,2 miljoonaa euroa (7,2 milj. e). Liikekulut vakuutusmaksun hoitokustannustulosta olivat 71,4 prosenttia (78,6 %).

Eläke-Tapiolan tuloslaskelman liikekulut nousivat 3,0 prosenttia ja olivat 23,4 miljoonaa euroa (22,7 milj. e). Kokonaisliikekulujen määrä oli 32,0 miljoonaa euroa (30,3 milj. e). Kokonaisliikekuluihin sisältyy poistoja 1,7 miljoonaa euroa (2,0 milj. e). Kokonaisliikekulut olivat 2,2 prosenttia (2,4 %) liikevaihdosta.

Lakisääteiset maksut olivat 3,8 miljoonaa euroa (1,5 milj. e).

Yhtiön henkilöstö on työsuhteessa paitsi Eläke-Tapiolaan myös Keskinäiseen Vakuutusyhtiöön Tapiolaan ja Keskinäiseen Henkivakuutusyhtiöön Tapiolaan. Yhtiön toimitusjohtaja, varatoimitusjohtaja, aktuaari ja sijoitustoiminnan johtoryhmän jäsenet sekä muut sijoituspäätöksiä tekevät ja niitä valmistelevat henkilöt ovat työsuhteessa vain Eläke-Tapiolaan. Tapiola-ryhmän vakuutusyhtiöiden yhteisin resurssein tuotetuista palveluista maksetut erät sisältyvät yhtiön liikekulojen vastaaviin eriin samalla tavoin kuin jos henkilö olisi ollut suoraan Eläke-Tapiolan palveluksessa.

Maksetut palkat ja palkkiot hallintoneuvoston jäsenille, hallituksen jäsenille ja varajäsenille sekä toimitusjohtajalle ja hänen sijaiselleen olivat 735 987,00 euroa (767 524,00 e). Muut palkat ja palkkiot olivat yhteensä 9 991 140,34 euroa (9 286 842,71 e). Maksetut palkat ja palkkiot olivat yhteensä 10 727 127,34 euroa (10 054 366,71 e).

TILIKAUDEN TULOS JA VAKAVARAISUUS

Liikevaihto nousi 12,8 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna ja oli 1 450,2 miljoonaa euroa (1 285,8 milj. e).

Yhtiön kokonaistulos oli 209,9 miljoonaa euroa (52,0 milj. e) voitollinen. Varsinaista vakuustointia kuvaava vakuutusliikkeen tulos on 28,6 miljoonaa euroa (13,8 milj. e) voitollinen, josta maksutappioliikkeen osuus oli 5,7 miljoonaa euroa (7,1 milj. e) ja muun vakuutusliikkeen tulos oli voitollinen 22,9 miljoonaa euroa (6,7 milj. e). Toiminnan tehokkuutta kuvaava hoitokustannustulos oli 11,2 miljoonaa euroa (7,2 milj. e) voitollinen. Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin oli 170,1 miljoonaa euroa (31,0 milj. e).

Vuoden 2003 tuloksesta varattiin vuonna 2004 asiakkaille annettaviin maksualennuksiin 12,0 miljoonaa euroa (12,0 milj. e). Tulevaisuuteen varauduttiin kasvattamalla osittamatonta lisävakuutusvastuuta 146,4 miljoonalla eurolla (purettiin 72,0 milj. e). Näin ollen osittamaton lisävakuutusvastuu oli vuoden 2003 lopussa 540,5 miljoonaa euroa (394,1 milj. e).

Yhtiön toimintapääoma on 18,6 prosenttia (16,0 %) vastuuvelasta, josta on vähennetty tietyt asetuksessa määrätyt erät. Yhtiön sijoitusjakauman perusteella määräytyvä vakavaraisuusraja on 7,1 prosenttia (6,0 %) em. vastuuvelasta, joten yhtiön vakavaraisuus on 2,6-kertainen (2,7) vaatimukseen nähden.

Vuonna 2002 tehdyn hyvityspäätöksen seurauksena täydennettiin ositettua lisävakuutusvastuuta, josta maksualennukset asiakkaille jaetaan, 4,8 miljoonalla eurolla. Tämä summa on vähennettävä vuosien 2002–2012 maksimisirroista. Vuonna 2002 tämä vähennys oli 0,3 miljoonaa euroa ja vuonna 2003 täydennystä lyhennettiin 2,8 miljoonaa euroa. Siten ylimääräistä täydennystä on tulevana vuosina lyhennettävänä 1,7 miljoonaa euroa.

Yhtiön osuus Tapiola-yhtiöiden henkilöstörahoon h.r. siirrettävästä voittopalkkiosta on 154 900,00 euroa. Se on laskettu ennakkomäärän mukaisena ja sisältyy tuloslaskelmassa muihin kuluihin.

ELÄKE-TAPIOLA KONSERNI – TULOKSEN MUODOSTUMINEN

KONSERNIRAKENNE

Eläke-Tapiolan konserniin sisältyy emoyhtiön Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiön Tapiolan lisäksi tytäryhtiöt Elkes Oy (omistusosuus 100 %) ja Tapra Ky (100 %) sekä 53 (51) asunto- ja kiinteistöyhtiötä tytäryhtiöinä. Kiinteistö Oy Ruskon Konekulma ja Kiinteistö Oy Ruskon Konepuisto fuusioitiin Konekulman Kiinteistöt Oy:öön.

Osakkuusyhtiöitä olivat Tieto-Tapiola Oy, Tapiola Omaisuudenhoito Oy, Vakuutusneuvonta Aura Oy, Vakuutusneuvonta Pohja Oy, Suomen Metsäsijoitus Oy, Oirabi Oy, Pohja-yhtymä Oy, Vaasan Teknopark Oy sekä neljä kiinteistöyhtiötä.

KONSERNITILINPÄÄTÖS

Eläke-Tapiolan emoyhtiön ja konsernin vakuustoittoiminnan luvut ovat samat.

Eläke-Tapiolan konsernin tuloslaskelman sijoitustoiminnan nettotuotot olivat 350,0 miljoonaa euroa (157,6 milj. e), joka oli 122,1 prosenttia enemmän kuin vuonna 2002. Sijoitusten arvonalennusten ja -palautusten nettovaikutus oli 61,3 miljoonaa euroa (-88,1 milj. e).

Tase-erä sijoitukset oli käyvin arvoin laskettuna 5 483,3 (4 962,7 milj. e) miljoonaa euroa ja kirjanpitoarvoin laskettuna 5 175,1 (4 663,6 milj. e) miljoonaa euroa. Arvostuserojen määrä oli 308,2 (299,1 milj. e) miljoonaa euroa. Arvostuserojen määrä on kasvanut 9,1 miljoonaa euroa.

Eläke-Tapiolan konsernin tuloslaskelman liikekulut nousivat 3,0 prosenttia ja olivat 23,4 miljoonaa euroa (22,7 milj. e). Kokonaisliikekulujen määrä oli 32,9 miljoonaa euroa (31,1 milj. e). Lakisääteiset maksut olivat 1,5 miljoonaa euroa (1,4 milj. e).

Konsernin voitto tilikaudelta oli 15 288 365,78 euroa. Vähemmistön osuus tilikauden tuloksesta oli 670 273,51 euroa. Taseen loppusumma on 5 433 508 008,08 euroa (4 921 012 386,91 e).

RISKIENHALLINTA

Eläke-Tapiolan hallituksella on kokonaisvastuu riskienhallinnasta. Hallitus määrittää eri toimintojen riskienhallinnan tavoitteet, riskinoton rajat, vastuut, mittarit ja valvontaperiaatteet. Hallitus seuraa säännöllisesti riskienhallinnan tilaa ja keskeisimpien riskien kehitystä. Riskienhallintasuunnitelmat käsiteltiin ja hyväksyttiin joulukuussa 2003 yhtiön hallituksessa ja johtoryhmässä. Sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan liittyvät eri tahojen vastuut ja velvollisuudet on dokumentoitu hallituksen hyväksymiin sisäisen valvonnan toimintaperiaatteisiin.

Liiketoimintayksiköt tunnistavat ja analysoivat toimintaa tai tavoitteita uhkaavat riskit sekä strategia- ja vuosisuunnittelun yhteydessä että päivittäisessä operatiivisessa toiminnassa. Riskeihin varautumisen tärkeys arvioidaan analysoimalla niiden toteutumisen todennäköisyyden lisäksi mahdollisesta realisoitumisesta aiheutuvia vaikutuksia. Liiketoimintayksiköt vastaavat omaan toimintaansa liittyvien riskienhallintatoimenpiteiden toteuttamisesta. Tunnistetut riskit dokumentoidaan riskienhallintasuunnitelmiin, jotka laaditaan erikseen yhtiölle sekä yhtiöryhmätöiminnälle. Riskienhallintasuunnitelmissa kuvataan liiketoiminnan riskit, riskeihin liittyvät varautumissuunnitelmat sekä valvontavastuut.

Riskienhallinnan valvonta on vastuutettu aina muulle kuin operatiivisesta toiminnasta vastaavalle taholle. Sisäinen tarkastus tukee johtoa ja hallitusta valvonnan ja riskienhallinnan toteuttamisessa ja kehittämisessä. Lisäksi tilintarkastus valvoo riskienhallinnan toteuttamista.

Vakuutusliikkeen riskien hallinta

Eläkevakuutusten maksuperusteet ovat kaikilla yhtiöllä yhteiset ja eläkkeiden myöntämistä säätelee laki, joten yksittäisen yhtiön mahdollisuus vaikuttaa eläkemenoihin on vähäinen.

Työhyvinvointipalvelujen avulla pyritään vaikuttamaan siihen, että työntekijöiden työkyky säilyy ja siten työkyvyttömyyseläkkeiden määrä jää pienemmäksi. Yhtiö voi myös vaikuttaa vakuutusmaksujen luottotappiorisktiin. Vakuutusta ei voi kieltäytyä myöntämästä, mutta sen sijaan luottotietojen perusteella voidaan pidättäytyä vakuutuksen tarjoamisesta. Myös vakuutusmaksun perintää tehostamalla on vähennetty luottotappion riskiä.

Sijoitusriskien hallinta

Eläke-Tapiolan sijoitustoiminnan tavoitteena on tuoton maksimointi valitulla riskitasolla. Tämä johtaa sijoituskohteiden todellisen arvonmäärityksen analysointiin vastakohtana indeksisijoittamiselle. Pääoma-arvot pyritään turvaamaan pitkäjänteisellä sijoituspolitiikalla. Tähän liittyy oleellisesti riittävästä vakavaraisuudesta huolehtiminen. Sijoitusriskit voivat toteutua niin alhaisina tuottoina

verrattuna vastuuvelan asettamaan tuottovaatimukseen kuin arvonalennuksina tai pääomatappiona. Oman haasteensa sijoitustoiminnalle antaa sijoitussalkun kansainvälistyminen.

Eläke-Tapiolan sijoitusriskien hallinnan perusta muodostuu useasta eri tekijästä. Sijoitustoiminnan itsenäisyys korostuu omassa riippumattomassa sijoitusanalyysissä. Hajautusperiaatteilla pyritään turvaamaan riittävä tuottotaso kaikissa markkinaolosuhteissa sekä instrumenttiluokkien sisällä että niiden välillä. Hajautusperiaatteet koskevat niin eri toimialoja kuin maitakin. Sijoitustoimintaa ohjataan eri instrumenttiluokissa limiitein ja sijoituskriteerein. Vastapuoliriskille on asetettu omat limiitit. Muun muassa näillä tekijöillä pyritään turvaamaan kaikissa markkinaolosuhteissa riittävä likviditeetti ja toimintavapaus.

Sijoitustoimintaa harjoitetaan yhtiön hallituksen vuosittain vahvistaman sijoitussuunnitelman puitteissa. Sijoitussuunnitelmassa on määritelty tuottotavoitteet, sijoitusjakauma- sekä allokaatiotavoitteet, sijoitusprosessit ja -periaatteet sekä riskianalyysit. Olennaisena osana siihen sisältyvät sijoitustoiminnan päätös- ja toimintavaltuudet sekä sijoitusorganisaation rakenne. Johdannaisten käyttöön liittyvät periaatteet ovat myös osa sijoitussuunnitelmaa.

Operatiivisten riskien hallinta

Liiketoimintaprosesseihin liittyy erilaisia operatiivisia riskejä. Vastuu näiden riskien hallinnasta ja säännöllisestä arvioinnista on hajautettu liiketoimintayksiköihin. Keskeisiä keinoja hallita operatiivisia riskejä ovat ydinprosessien laadun jatkuva kehittäminen ja toiminnan säännöllinen itsearviointi. Osana itsearviointia tunnistetaan myös riskienhallinnan kannalta tärkeitä kehittämiskohteita. Koska operatiivinen toiminta perustuu hyvin vahvasti tietojärjestelmiin, kiinnitetään erityistä huomiota järjestelmä- ja tietoturvariskien hallintaan.

Muita operatiivisten riskien hallintatoimenpiteitä ovat mm. vastuualuekohtainen tavoiteasetanta ja tavoitteiden toteutumista mittaavan riippumattoman raportoinnin järjestäminen, työjärjestyksien ja toimenkuvien määrittely, tehtävien, päätösvallan ja vastuun jakaminen sekä tehtäväkokonaisuuksien eriyttäminen. Yllättäviin ulkoihin tapahtumiin varaudutaan liiketoiminnan jatkuvuussuunnitelmilla ja vakuutuksilla. Henkilöstön osaamisen kehittymistä sekä työskentelyilmapiirin tasoa mitataan säännöllisillä tutkimuksilla.

YHTIÖN HALLINTO

Keskinäisen yhtiön korkein päättävä elin on yhtiökokous. Vakuutuksenottajien äänioikeus yhtiökokouksissa perustuu maksettuihin vakuutusmaksuihin. Eläke-Tapiolassa voi lisäksi TEL-vakuutettujen äänioikeutta käyttää yksi edustaja kutakin TEL-perusvakuutusta kohti. Yhtiökokouksessa valitaan hallintoneuvostojen jäsenet, jotka ovat asiakkaiden edustajia. Hallintoneuvoston tehtävänä on valvoa yhtiön toimintaa ja valita ja erottaa hallituksen jäsenet. Hallintoneuvoston tehtävänä on myös päättää asioista, jotka koskevat toiminnan huomattavaa supistamista, laajentamista tai yhtiön organisaation olennaista muuttamista. Hallintoneuvosto voi lisäksi antaa hallitukselle ohjeita, jotka ovat laajakantoisia tai periaatteellisesti tärkeitä.

Hallintoneuvostojen puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat muodostavat yhteistyövaliokunnan, josta on määräys kunkin yhtiön yhtiöjärjestyksessä. Yhteistyövaliokunta valmistelee asioita hallintoneuvostojen käsiteltäväksi ja tekee päätösehdotuksia hallintoneuvostolle. Yhteistyövaliokunta valvoo koko Tapiola-ryhmän toimintaa.

Eläke-Tapiolan varsinaisessa yhtiökokouksessa 16.4.2003 valittiin hallintoneuvoston jäsenet erovuoroisten tilalle. Hallintoneuvoston puheenjohtajana toimii toimitusjohtaja Ilkka Brotherus.

Hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä palveluista eri asiakasryhmille. Eläke-Tapiolan hallintoneuvosto valitsi 20.11.2003 yhtiön hallituksen. Eläke-Tapiolan hallitukseen tulee kaksi uutta jäsentä 1.1.2004 alkaen, Palvelualojen ammattiliiton PAM ry:n puheenjohtaja Ann Selin ja Palvelutyönantajat ry:n johtaja Eeva-Liisa Inkeroinen. Uudeksi varajäseneksi tulee AKAVAn edustajana Suomen Lakimiesliitto ry:n toiminnanjohtaja Jorma Tilander. Hallituksen puheenjohtajana jatkaa pääjohtaja Asmo Kalpala

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Vuoden 2004 toiminta alkaa Eläke-Tapiolassa vankalta perustalta. Suurimmat haasteet syntyvät kasvavista volyymeistä ja eläkeuudistuksen vaatimien järjestelmämuutosten toteutuksesta.

Sijoitustoiminta on myönteisistä kasvuodotuksista huolimatta haasteellista. Kokonaisuutena lyhyen ja keskipitkän aikavälin näkymät sijoitusmarkkinoilla ovat tällä hetkellä kohtuulliset elvyttävän talouspolitiikan ansiosta, mutta pidemmän aikavälin näkymät ovat jonkin verran heikentyneet.

HALLITUKSEN VOITONJAKOEHDOTUS

Tilinpäätös osoittaa 13 226 195,58 euron suuruista voittoa. Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitosta siirretään varmuusrahastoon 13 220 000,00 euroa ja käyttörahastoon 6 195,58 euroa.

Taseen loppusumma on 5 378 766 793,29 euroa (4 890 472 939,57 e).

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

Tiivistelmä tunnusluvuista	2003	2002	2001	2000	1999
Vakuutusmaksutulo, milj. €	1 006,8	948,3	905,8	814,8	776,1
Maksetut eläkkeet, milj. € ¹⁾	709,5	666,2	615,3	567,3	535,1
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin, milj. €	359,0	245,8	222,6	187,6	213,2
tuotto sitoutuneelle pääomalle, %	7,0 %	5,3 %	5,2 %	4,7 %	5,9 %
Liikevaihto, milj. €	1 450,2	1 285,8	1 243,5	1 135,3	999,6
Kokonaisliikekulut, milj. €	32,0	30,3	27,6	24,2	19,9
% liikevaihdosta	2,2 %	2,4 %	2,2 %	2,1 %	2,0 %
Kokonaisliikekulut ilman sijoitustoiminnan ja työkyvyn ylläpitotoiminnan hoitokuluja % TEL-palkka- ja YEL-työtulosummasta	0,6 %	0,6 %	0,6 %	0,5 %	0,5 %
Kokonaistulos, milj. €	209,9	52,0	40,4	46,5	109,4
Vastuuelvelka, milj.€	5 262,0	4 807,9	4 527,6	4 068,1	3 709,6
Toimintapääoma, milj. €	873,3	703,3	680,5	666,8	661,3
% vastuuelasta ²⁾	18,6 %	16,0 %	16,9 %	18,4 %	19,9 %
suhteessa vakavaraisuusrajan	2,6	2,7	2,5	2,7	3,2
Tasointuvastuu, milj. €	286,1	257,4	243,6	226,8	196,0
Eläkevarat , milj. € ³⁾	5 557,5	5 093,8	4 731,3	4 321,8	4 021,7
Siirto asiakashyvityksiin (%) TEL-palkkasummasta	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,4 %	0,5 %
TEL-palkkasumma, milj. €	4 104,8	3 848,7	3 656,4	3 387,4	3 176,7
YEL-työtulosumma, milj. €	602,4	565,4	522,1	481,2	405,0
TEL-vakuutuksia	21 376	20 926	20 617	20 511	19 394
TEL-vakuutettuja	170 780	167 385	162 440	160 643	150 533
YEL-vakuutuksia	43 097	41 079	39 111	36 959	34 557
Eläkkeensaajia	97 755	95 219	92 120	88 990	86 477

¹⁾ Eläkkeensaajille maksetut eläkkeet ja korvaukset

²⁾ Suhdeluku laskettu %:na vakavaraisuusrajan laskennassa käytetystä vastuuelasta

³⁾ Vastuuelka + arvostuserot

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

Tulosanalyysi

	2003	2002	2001	2000	1999
	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €
Tuloksen synty					
Vakuutusliikkeen tulos	28,6	13,8	16,8	31,2	42,9
Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin	170,1	31,0	16,5	8,7	58,8
+Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin + muut korkoerät ¹⁾	351,6	242,3	225,7	189,4	218,3
-Vastuuvelan tuottovaatimus	-181,5	-211,3	-209,2	-180,7	-159,5
Hoitokustannustulos	11,2	7,2	7,2	6,6	7,6
Kokonaistulos	209,9	52,0	40,4	46,5	109,4
Tuloksen käyttö					
Vakavaraisuuden muutokseen	197,9	35,3	29,9	34,4	94,3
Tasointuvastuun muutokseen	28,6	13,8	16,8	31,2	42,9
Toimintapääoman muutokseen	169,3	21,4	13,1	3,2	51,3
Osittamattoman lisävakuutusvastuun muutokseen	146,4	-72,0	83,9	50,8	97,0
Arvostuserojen muutokseen	9,6	82,2	-49,9	-58,5	18,3
Tilinpäätössiirtojen kertymän muutokseen	0,0	0,0	-22,0	2,5	-64,7
Tilikauden voittoon	13,2	11,3	1,1	8,4	0,8
Siirtoon asiakashyvityksiin	12,0	12,0	10,6	12,1	15,1
Yhteensä	209,9	52,0	40,4	46,5	109,4

¹⁾ Sisältää sellaiset tuloslaskelman korkoerät, joita ei kirjata sijoitustoiminnan tuottoihin.

Vuonna 2003 lyhennetty vuoden 2002 ylimääräistä täydennystä 2 769 251 €. Siten vuoden 2002 ylimääräisestä täydennyksestä on lyhentämättä 1 664 035 €.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

Vakavaraisuus

Toimintapääoma ja sen rajat

(% :na vakavaraisuusrajan laskennassa
käytetystä vastuuvielasta)

	2003	2002	2001	2000	1999
	%	%	%	%	%
Vakavaraisuusraja	7,1	6,0	6,7	6,7	6,2
Tavoitevyöhykkeen alaraja	14,2	12,0	13,5	13,4	12,3
Tavoitevyöhykkeen yläraja	28,4	24,0	27,0	26,8	24,7
Toimintapääoma	18,6	16,0	16,9	18,4	19,9

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

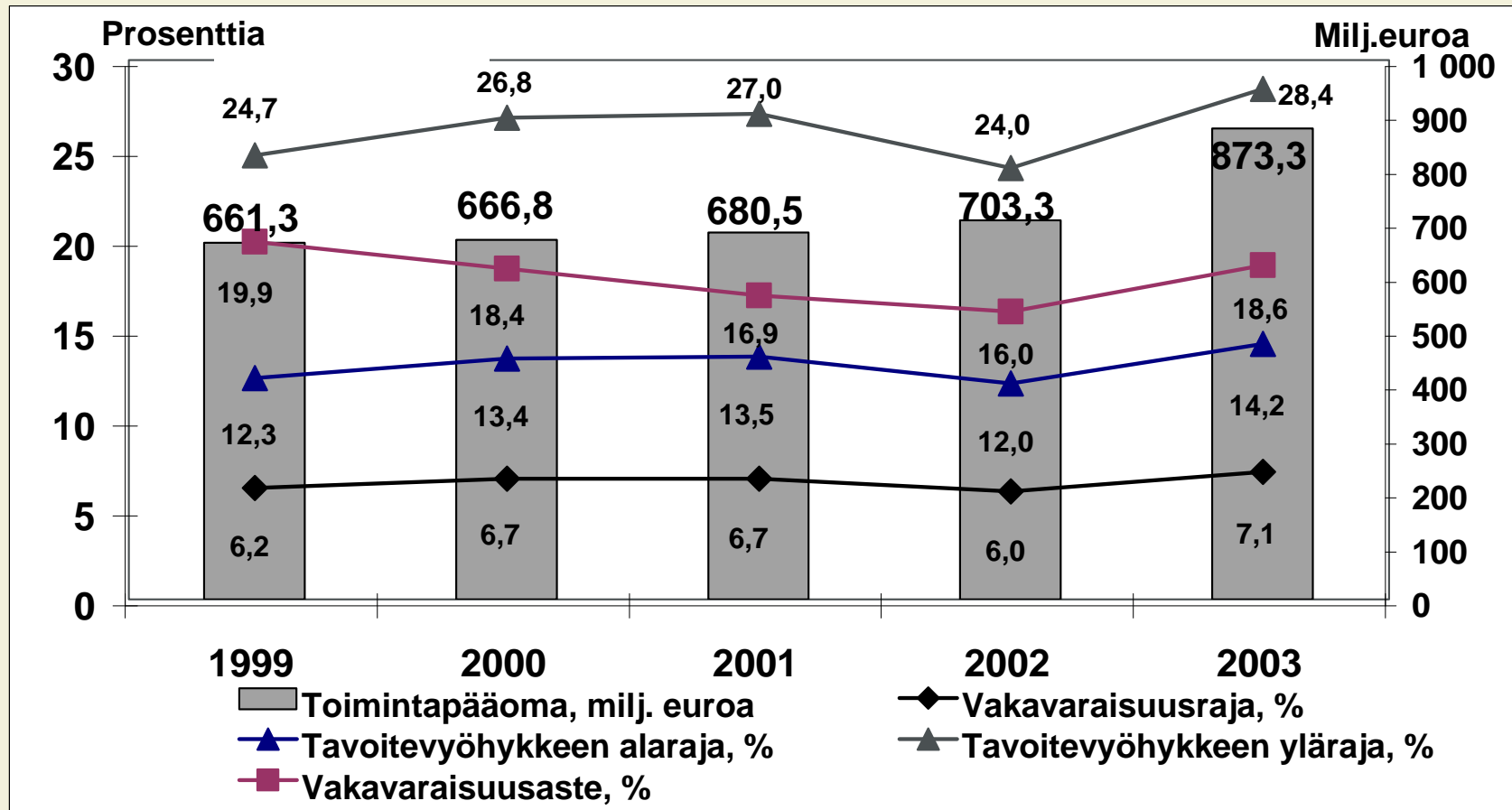
Hoitokustannustulos	2003	2002	2001	2000	1999
	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €
Vakuutusmaksun hoitokustannusosat	38,4	32,7	30,4	26,5	25,3
Toimintokohtaiset liikekulut ¹⁾	-27,8	-26,5	-23,7	-20,7	-17,8
Muut tuotot	0,7	1,0	0,7	1,1	0,3
Muut kulut	-0,2	-0,1	-0,2	-0,4	-0,1
Hoitokustannustulos	11,2	7,2	7,2	6,6	7,6
Liikekulut % vakuutusmaksun hoitokustannustulosta ²⁾	71,4 %	78,6 %	76,9 %	76,2 %	70,2 %

¹⁾ Ei sisällä sijoitustoiminnan eikä työkyvyn ylläpitotoiminnan liikekuluja

²⁾ (Liikekulut + muut kulut) / (maksun hoitokustannusosat + muut tuotot)

Eläke-Tapiola

Toimintapääoma

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

Sijoitusjakauma (käyvin arvoin)

	31.12.2003		31.12.2002		31.12.2001		31.12.2000	
	milj. €	%	milj. €	%	milj. €	%	milj. €	%
Lainasaamiset 1)	241,1	4,4	260,5	5,2	288,8	6,3	285,2	6,8
Joukkovelkakirjalainat 1)	3 536,2	64,0	3 496,2	69,6	3 061,9	66,4	2 874,6	68,5
Muut rahoitus markkina- välineet ja talletukset 1)	400,8	7,3	244,9	4,9	182,1	3,9	98,1	2,3
Osakkeet ja osuudet 2)	899,7	16,3	609,7	12,1	702,1	15,2	625,0	14,9
Kiinteistösijoitukset	449,9	8,1	413,5	8,2	377,1	8,2	313,0	7,5
Sijoitukset yhteensä	5 527,7	100,0	5 024,8	100,0	4 612,1	100,0	4 195,8	100,0

1) Sisältää kertyneet korot

2) joista korkeariskisiin yrityslainoihin ja kehittyvien markkinoiden jvk-lainoihin sijoittaneet korkorahastot olivat 96,8 milj. € 31.12.2003

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin

	Sijoitusten netto- tuotot käyvin arvoin 1) milj. € 1.1.-31.12.2003	Sitoutunut pääoma 2) milj. € 1.1.-31.12.2003	Tuotto - % sitoutuneelle pääomalle 1.1.-31.12.2003	Tuotto - % sitoutuneelle pääomalle 1.1.-31.12.2002	Tuotto - % sitoutuneelle pääomalle 1.1.-31.12.2001	Tuotto - % sitoutuneelle pääomalle 1.1.-31.12.2000
Lainasaamiset	13,4	249,2	5,4	5,3	5,7	5,2
Joukkovelkakirjalainat 3)	161,9	3 573,2	4,5	9,8	6,1	6,4
Muut rahoitusmarkkina- välineet ja talletukset	6,7	267,9	2,5	3,3	4,6	4,5
Osakkeet ja osuudet 4)	141,5	653,9	21,6	-13,4	0,6	-5,9
Kiinteistösijoitukset	30,5	402,2	7,6	6,0	7,4	9,3
Muut sijoitukset						
Sijoitukset yhteensä	353,9	5 146,4	6,9	5,3	5,2	4,8
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot,kulut ja liikekulut	5,2					
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	359,0	5 146,4	7,0	5,3	5,2	4,7

1) Sijoitustoiminnan nettotuotot käyvin arvoin = Raportointikauden lopun ja alun markkina-arvojen muutos - kauden aikana tapahtuneet kassavirrat.

Kassavirralla tarkoitetaan ostojen / kulujen ja myyntien / tuottojen erotusta.

2) Sitoutunut pääoma = Markkina-arvo raportointikauden alussa + päivittäin / kuukausittain aikapainotetut kassavirrat.

3) Korkorahastojen kanssa v. 2003 tuotto oli 4,8 %.

4) Ilman korkorahastoja v. 2003 tuotto oli 22,2 %.

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiola

Sijoitustoiminnan tuottoerittely ja tulos, milj. € (työeläkevakuutusyhtiöt)

	1.1.-31.12.2003	1.1.-31.12.2002	1.1.-31.12.2001	1.1.-31.12.2000
Suorat nettotuotot	292,2	257,8	240,1	209,6
Lainasaamiset	13,4	14,5	17,0	13,4
Joukkovelkakirjalainat	223,6	191,9	179,7	157,2
Muut rahoitusmarkkinavälineet ja talletukset	6,8	7,1	5,1	5,3
Osakkeet ja osuudet	22,9	20,6	21,6	21,5
Kiinteistösijoitukset	20,4	23,6	16,3	11,1
Muut sijoitukset	0,0	0,0	0,0	2,6
Sijoituslajeille kohdistamattomat tuotot, kulut ja liikekulut	5,2	0,1	0,3	-1,5
Arvonmuutokset kirjanpidossa 1)	57,2	-94,2	32,4	36,6
Osakkeet ja osuudet	55,5	-90,1	31,4	38,3
Joukkovelkakirjalainat	0,3	-0,2	0,0	0,1
Kiinteistösijoitukset	1,6	-3,9	0,9	-1,3
Muut sijoitukset	-0,2	0,0	0,1	-0,6
Sijoitustoiminnan nettotuotot kirjanpidossa	349,4	163,6	272,5	246,1
Arvostuserojen muutos	9,6	82,2	-49,9	-58,5
Osakkeet ja osuudet	63,2	-27,3	-48,8	-91,3
Joukkovelkakirjalainat	-62,0	106,1	-8,7	18,5
Kiinteistösijoitukset	8,5	3,5	7,5	14,3
Muut sijoitukset	0,0	-0,1	0,1	0,0
Sijoitustoiminnan nettotuotto käyvin arvoin	359,0	245,8	222,6	187,6
Muut korkoerät 2)	-7,5	-3,5	3,1	1,9
Vastuuvelan tuottovaatimus	181,5	211,3	209,2	180,7
Sijoitustoiminnan kirjanpidollinen tulos	160,5	-51,2	66,5	67,3
Sijoitustoiminnan tulos käyvin arvoin	170,1	31,0	16,5	8,8

1) Myyntivoitot ja tappiot sekä muut kirjanpidon arvonmuutokset.

2) Sisältää mm. sellaiset tuloslaskelman korkoerät, joita ei kirjata sijoitustoiminnan tuottoihin.

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

Epäsuora rahoituslaskelma	2003	2002
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto (tappio) varsinaisesta toiminnasta/ voitto (tappio) ennen satunnaisia eriä	13 226 195,58	11 264 591,93
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	454 120 885,00	280 299 344,16
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonorotukset	-61 261 499,43	88 543 233,33
Realisoitumattomat kurssivoitot/-tappiot		
Pakollisen vastuuvajauksen muutos	0,00	0,00
Suunnitelman mukaiset poistot	1 879 521,59	2 178 247,77
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		
Muut oikaisut	9 808 529,35	12 142 748,73
<i>Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta</i>	<u>417 773 632,09</u>	<u>394 428 165,92</u>
Käyttö pääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	21 704 889,32	24 572 769,88
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	20 951 773,14	25 870 142,81
<i>Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja</i>	<u>460 430 294,55</u>	<u>444 871 078,61</u>
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista		
Maksetut välittömät verot	-6 176 447,05	-4 819 096,50
<i>Rahavirta ennen satunnaisia eriä</i>	<u>454 253 847,50</u>	<u>440 051 982,11</u>
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta (netto)		
Liiketoiminnan rahavirta	454 253 847,50	440 051 982,11
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-450 474 038,63	-430 003 058,82
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	-3 632 082,30	-7 323 652,23
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-1 146 499,78	-1 642 316,61
Investointien rahavirta	-455 252 620,71	-438 969 027,66
Rahoituksen rahavirta		
Maksullinen osakeanti		
Omien osakkeiden hankkiminen		
Omien osakkeiden myynti		
Lainojen nostot		
Lainojen takaisinmaksut		
Maksetut osingot/takuu pääoman korot ja muu voitonjako	-5 000,00	-5 000,00
Rahoituksen rahavirta	-5 000,00	-5 000,00
Rahavarojen muutos	-1 003 773,21	1 077 954,45
Rahavarat tilikauden alussa	4 229 194,89	3 151 240,44
Rahavarat tilikauden lopussa	3 225 421,68	4 229 194,89

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMA

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA - LAKISÄÄTEINEN ELÄKEVAKUUTUS

1.1.2003 - 31.12.2003

1.1.2002 - 31.12.2002

Vakuutusmaksutulo	1		999 477 732,16		940 083 876,31
Sijoitustoiminnan tuotot	4		443 447 378,79		337 478 044,51
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset	2	-847 445 953,99		-786 093 215,39	
Korvausvastuun muutos					
Kokonaismuutos		-136 802 192,00		-13 177 458,63	
Kannansiirron osuus		0,00		2 455 539,00	
		<u>-136 802 192,00</u>	-984 248 145,99	<u>-10 721 919,63</u>	-796 815 135,02
Vakuutusmaksuvastuun muutos					
Kokonaismuutos		-317 318 693,00		-267 121 885,52	
Kannansiirron osuus		0,00	-317 318 693,00	2 251 798,00	-264 870 087,52
Lakisääteiset maksut			-3 762 994,00		-1 501 242,18
Liikekulut	3		-23 407 214,60		-22 718 864,35
Sijoitustoiminnan kulut	4		-94 043 739,63		-173 891 054,81
Muut vakuutustekniset kulut			-588 828,00		-1 624 460,00
Vakuutustekninen tulos			19 555 495,73		16 141 076,94

MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA

Lakisääteisen eläkevakuutuksen tekninen tulos

19 555 495,73

16 141 076,94

Muut tuotot					
Muut		2 057,04	2 057,04	3 105,09	3 105,09
Muut kulut					
Muut		-154 910,14	-154 910,14	-60 493,60	-60 493,60
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta					
Tilikauden vero		-6 176 390,86		-4 819 004,39	
Aikaisempien tilikausien verot		-56,19		-2,60	
Laskennallisen verovelan muutos		0,00	-6 176 447,05	0,00	-4 819 006,99
Voitto varsinaisesta toiminnasta			13 226 195,58		11 264 681,44
Voitto satunnaisten erien jälkeen			13 226 195,58		11 264 681,44
Tilinpäätössiirot					
Vapaaehtoisten varausten muutos		0,00	0,00	0,00	0,00
Muut välittömät verot			0,00		-89,51
Tilikauden voitto			13 226 195,58		11 264 591,93

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

T A S E

V a s t a a v a a

31.12.2003

31.12.2002

Aineettomat hyödykkeet

Muut pitkävaikutteiset menot	9	3 589 940,25		4 330 751,54	
Ennakkomaksut		<u>0,00</u>	3 589 940,25	<u>0,00</u>	4 330 751,54

Sijoitukset

Kiinteistösjoitukset	5				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	6	167 310 789,46		173 754 768,17	
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	8	222 788 055,46		194 761 589,01	
Lainasaamiset omistusyhteisyrittäjiltä		<u>1 856 973,10</u>	391 955 818,02	<u>1 890 621,10</u>	370 406 978,28
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrittäjissä	7				
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä		16 818,80		16 818,80	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä		0,00		0,00	
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrittäjissä		1 345 027,57		2 426 676,90	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrittäjiltä		<u>2 749 872,60</u>	4 111 718,97	<u>2 749 872,60</u>	5 193 368,30
Muut sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet	7	764 807 826,00		536 918 139,48	
Rahoitusmarkkinavälineet		3 504 111 781,73		3 356 013 547,72	
Kiinnelainasaamiset	8	61 849 981,56		51 065 373,47	
Muut lainasaamiset	8	175 002 114,27		204 526 525,32	
Talletukset		233 600 000,00		105 897 835,42	
Muut sijoitukset		<u>8 398 065,50</u>	4 747 769 769,06	<u>2 080 000,00</u>	4 256 501 421,41
Jälleenvakuutustalletteeraamiset		<u>0,00</u>	5 143 837 306,05	<u>0,00</u>	4 632 101 767,99

Vastuuvajaus

Pakollinen vastuuvajaus			0,00		0,00

Saamiset

Ensivakuutustoiminnasta	15				
Vakuutuksenottajilta		61 638 158,47		67 149 976,48	
Vakuutusedustajilta		<u>0,00</u>	61 638 158,47	<u>0,00</u>	67 149 976,48
Muut saamiset		<u>22 222 782,82</u>	83 860 941,29	<u>24 200 934,01</u>	91 350 910,49

Muu omaisuus

Aineelliset hyödykkeet					
Koneet ja kalusto	9	930 979,13		923 189,65	
Muut aineelliset hyödykkeet		<u>0,00</u>	930 979,13	<u>0,00</u>	923 189,65
Rahat ja pankkisaamiset			3 225 421,68		4 229 194,89
Muu omaisuus		<u>81 833,07</u>	4 238 233,88	<u>81 833,07</u>	5 234 217,61

Siirtosaamiset

Korot ja vuokrat			92 447 958,43		111 596 992,54
Muut siirtosaamiset			<u>50 792 413,39</u>	143 240 371,82	<u>45 858 299,40</u>

5 378 766 793,29

4 890 472 939,57

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

T A S E

V a s t a t t a v a a

		31.12.2003		31.12.2002	
OMA PÄÄOMA	10				
Pohjarahasto		840 939,63		840 939,63	
Takuupääoma		807 302,05		807 302,05	
Arvonkorotusrahasto					
Vapaat rahastot		25 970 873,45		14 711 281,52	
Edellisten tilikausien voitto/tappio					
Tilikauden voitto		<u>13 226 195,58</u>	40 845 310,71	<u>11 264 591,93</u>	27 624 115,13
Varaukset	11				
Kertynyt poistoero		0,00		0,00	
Vapaaehtoiset varaukset		<u>0,00</u>	0,00	<u>0,00</u>	0,00
Vakuutustekninen vastuovelka	12				
Vakuutusmaksuvastuu		3 531 699 987,00		3 214 381 294,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	3 531 699 987,00	<u>0,00</u>	3 214 381 294,00
Korvausvastuu		1 730 346 321,00		1 593 544 129,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	1 730 346 321,00	<u>0,00</u>	1 593 544 129,00
			5 262 046 308,00		4 807 925 423,00
Velat	13/14/15				
Jälleenvakuutus toiminnasta		17 174,00		11 302,00	
Muut velat		<u>37 046 695,45</u>	37 063 869,45	<u>26 998 708,24</u>	27 010 010,24
Siirtovelat			<u>38 811 305,13</u>		<u>27 913 391,20</u>
			<u>5 378 766 793,29</u>		<u>4 890 472 939,57</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

1. Vakuutusmaksutulo

2003

2002

Ensivakuutus

TEL:n mukainen perusvakuutus

Työnantajan osuus

684 874 517,35

Työntekijän osuus

188 822 810,00

873 697 327,35

656 406 250,12

169 341 345,00

825 747 595,12

TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus

5 686 171,35

5 678 132,01

YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus

121 251 732,56

110 338 969,26

YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus

357 696,55

1 000 992 927,81

409 240,01

942 173 936,40

Valtion eläkerahastoon suoritettava

siirtymämaksu

-1 495 682,65

-2 078 397,09

Jälleenvakuutus

0,00

0,00

Vakuutusmaksutulo ennen jälleenvakuuttajien osuutta

999 497 245,16

940 095 539,31

Jälleenvakuuttajien osuus

-19 513,00

-11 663,00

Vakuutusmaksutulo

999 477 732,16

940 083 876,31

Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista

TEL

-4 586 897,38

-5 182 440,61

YEL

-2 697 946,57

-7 284 843,95

-3 007 430,62

-8 189 871,23

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

2. Maksetut korvaukset

	2003		2002	
Ensivakuutus				
Maksettu eläkkeensaajille				
TEL:n mukainen perusvakuutus	580 944 406,99		546 471 282,91	
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	10 053 641,86		9 547 474,49	
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus	117 613 056,42		109 436 057,08	
YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus	863 460,75	709 474 566,02	820 995,25	666 275 809,73
Maksettu/saatu vastuunjakokorvauksia				
TEL-eläkkeet	106 867 403,56		92 558 687,73	
YEL-eläkkeet	26 423 886,00	133 291 289,56	21 106 794,84	113 665 482,57
Maksettu/saatu yhteisvastuukorvausta		-661 858,00	842 103 997,58	1 717 673,47
Jälleenvakuutus			0,00	0,00
Korvaustoiminnon hoitokulut			4 346 120,46	3 737 153,43
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut			995 835,95	697 096,19
<i>Maksetut korvaukset ennen jälleenvakuuttajien osuutta</i>			847 445 953,99	786 093 215,39
Jälleenvakuuttajien osuus (-)			0,00	0,00
<i>Maksetut korvaukset yhteensä</i>			847 445 953,99	786 093 215,39

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

	2003	2002
3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain		
Maksetut korvaukset		
Korvaustoiminnon hoitokulut	4 346 120,46	3 737 153,43
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	995 835,95	697 096,19
	<u>5 341 956,41</u>	<u>4 434 249,62</u>
Liikekulut	23 407 214,60	22 718 864,35
Sijoitustoiminnan kulut		
Kulut kiinteistösijoituksista	906 294,38	1 256 481,85
Kulut muista sijoituksista	2 148 471,41	1 858 827,89
	<u>3 054 765,79</u>	<u>3 115 309,74</u>
Muut kulut	154 910,14	60 493,60
<i>Yhteensä</i>	<u><u>31 958 846,94</u></u>	<u><u>30 328 917,31</u></u>

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	1 144 568,44	1 068 989,64
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	0,00	0,00
Muut vakuutusten hankintamenot	7 863 414,24	8 085 302,68
	<u>9 007 982,68</u>	<u>9 154 292,32</u>
Vakuutusten hoitokulut	7 860 371,54	7 192 597,20
Hallintokulut	6 544 255,38	6 375 207,83
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot	-5 395,00	-3 233,00
<i>Yhteensä</i>	<u><u>23 407 214,60</u></u>	<u><u>22 718 864,35</u></u>

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot

3.3.1. Henkilöstökulut

Palkat ja palkkiot	10 987 683,69	10 268 419,25
Eläkekulut	2 558 334,05	2 079 231,65
Muut henkilösivukulut	766 893,00	676 342,86
<i>Yhteensä</i>	<u><u>14 312 910,74</u></u>	<u><u>13 023 993,76</u></u>

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja		
Palkat ja palkkiot	246 445,00	267 350,00
Eläkesitoumukset	Eläkeiäksi on sovittu 60-63 vuotta.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Hallitus ja hallituksen varajäsenet

Palkat ja palkkiot	432 492,00	450 849,00
Eläkesitoumukset	Yhtiön työsuhteessa oleville hallituksen jäsenille on eläkeiäksi sovittu 60-63 vuotta.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Hallintoneuvosto

Palkat ja palkkiot	57 050,00	49 325,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen luku tilikauden aikana

Konttorihenkilöstö	10	10
Myyntihenkilöstö	-	-
Kiinteistöhenkilöstö	-	-

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET

4. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

	2003		2002	
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Korkotuotot	153 509,20		292 129,60	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	153 509,20	<u>0,00</u>	292 129,60
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Korkotuotot	31 156,33		20 624,05	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	31 156,33	<u>0,00</u>	20 624,05
Tuotot kiinteistösijoituksista saman konsernin yrityksiin				
Korkotuotot	11 498 496,04		10 263 438,54	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	11 498 496,04	<u>3 898 456,48</u>	14 161 895,02
Tuotot kiinteistösijoituksista omistusyhteisyrityksiin				
Korkotuotot	134 891,11		184 426,82	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	134 891,11	<u>0,00</u>	184 426,82
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin				
Korkotuotot	86 957,01		81 551,86	
Muut tuotot	<u>40 109 557,95</u>	40 196 514,96	<u>33 745 440,37</u>	33 826 992,23
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	27 219 862,18		19 989 148,80	
Korkotuotot	249 731 617,49		221 348 152,80	
Muut tuotot	<u>2 082 226,29</u>	279 033 705,96	<u>6 066 953,48</u>	247 404 255,08
Yhteensä		331 048 273,60		295 890 322,80
Arvon alentumisten palautukset		74 396 693,62		19 155 924,79
Myyntivoitot		<u>38 002 411,57</u>		<u>22 431 796,92</u>
Yhteensä		443 447 378,79		337 478 044,51

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TULOSLASKELMAN LIITTEET 31.12.2002

4. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

	2003		2002	
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista				
Saman konsernin yritykset	-25 286 276,39		-21 322 554,85	
Muut yritykset	<u>-7 409 791,76</u>	-32 696 068,15	<u>-5 837 977,51</u>	-27 160 532,36
Kulut muista sijoituksista		-5 939 036,20		-8 451 271,46
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Saman konsernin yritykset	-371 914,61		-523 818,52	
Muut	<u>-93 145,89</u>	-465 060,50	<u>-190 534,26</u>	-714 352,78
Yhteensä		<u>-39 100 164,85</u>		<u>-36 326 156,60</u>
Arvonalentumiset ja poistot				
Arvonalentumiset	-13 135 194,19		-107 699 158,12	
Rakennusten suunnitelmapoistot	<u>-173 886,72</u>	-13 309 080,91	<u>-110 290,94</u>	-107 809 449,06
Myyntitappiot		<u>-41 634 493,87</u>		<u>-29 755 449,15</u>
Yhteensä		<u>-94 043 739,63</u>		<u>-173 891 054,81</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonkorotuksia ja niiden oikaisua		349 403 639,16		163 586 989,70
Sijoutusten arvonkorotus	0,00		0,00	
Sijoitusten arvonkorotuksen oikaisu	<u>0,00</u>	0,00	<u>0,00</u>	0,00
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		<u>349 403 639,16</u>		<u>163 586 989,70</u>
Osinkotuottoihin sisältyvä yhtiöveron hyvitys		5 472 323,69		4 082 474,32

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

5. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2003 Jäljellä oleva hankintameno	2003 Kirjanpitoarvo	2003 Käypä arvo	2002 Jäljellä oleva hankintameno	2002 Kirjanpitoarvo	2002 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset						
Kiinteistöt	1 399 323,55	1 399 323,55	1 399 000,00	1 399 323,55	1 399 323,55	1 399 000,00
Kiinteistöosakkeet saman konsernin yrityksissä	90 967 675,29	91 807 700,86	139 725 000,00	113 967 379,72	114 807 405,29	154 561 000,00
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyhteisöissä	1 887 870,52	1 887 870,52	2 145 000,00	1 887 870,52	1 887 870,52	2 198 000,00
Muut kiinteistöosakkeet	72 215 894,53	72 215 894,53	73 542 000,00	55 660 168,81	55 660 168,81	56 622 000,00
Kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	222 788 055,46	222 788 055,46	222 788 055,46	194 761 589,01	194 761 589,01	194 761 589,01
Lainasaamiset omistusyhteisyhteisöiltä	1 856 973,10	1 856 973,10	1 856 973,10	1 890 621,10	1 890 621,10	1 890 621,10
	<u>391 115 792,45</u>	<u>391 955 818,02</u>	<u>441 456 028,56</u>	<u>369 566 952,71</u>	<u>370 406 978,28</u>	<u>411 432 210,11</u>
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä						
Osakkeet ja osuudet	16 818,80	16 818,80	16 818,80	16 818,80	16 818,80	16 818,80
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	<u>16 818,80</u>	<u>16 818,80</u>	<u>16 818,80</u>	<u>16 818,80</u>	<u>16 818,80</u>	<u>16 818,80</u>
Sijoitukset omistusyhteisyhteisöissä						
Osakkeet ja osuudet	1 345 027,57	1 345 027,57	1 345 027,57	2 426 676,90	2 426 676,90	2 426 676,90
Lainasaamiset	2 749 872,60	2 749 872,60	2 749 872,60	2 749 872,60	2 749 872,60	2 749 872,60
	<u>4 094 900,17</u>	<u>4 094 900,17</u>	<u>4 094 900,17</u>	<u>5 176 549,50</u>	<u>5 176 549,50</u>	<u>5 176 549,50</u>
Muut sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	764 807 826,00	764 807 826,00	898 290 332,89	536 918 139,48	536 918 139,48	607 232 871,59
Rahoitusmarkkinavälineet	3 504 111 781,73	3 504 111 781,73	3 616 624 851,53	3 356 013 547,72	3 356 013 547,72	3 530 535 139,18
Kiinnelainasaamiset	61 849 981,56	61 849 981,56	61 849 981,56	51 065 373,47	51 065 373,47	51 065 373,47
Muut lainasaamiset	175 002 114,27	175 002 114,27	175 002 114,27	204 526 525,32	204 526 525,32	204 526 525,32
Talletukset	233 600 000,00	233 600 000,00	233 600 000,00	105 897 835,42	105 897 835,42	105 897 835,42
Muut sijoitukset	8 398 065,50	8 398 065,50	8 398 065,50	2 080 000,00	2 080 000,00	2 080 000,00
	<u>4 747 769 769,06</u>	<u>4 747 769 769,06</u>	<u>4 993 765 345,75</u>	<u>4 256 501 421,41</u>	<u>4 256 501 421,41</u>	<u>4 501 337 744,98</u>
Jälleenvakuutustalletesaamiset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	<u>5 142 997 280,48</u>	<u>5 143 837 306,05</u>	<u>5 439 333 093,28</u>	<u>4 631 261 742,42</u>	<u>4 632 101 767,99</u>	<u>4 917 963 323,39</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

5. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

	2003		2002	
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää:				
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenon erotusta	-17 429 813,63		-36 086 235,14	
Indeksiin sidottujen lainojen tuottoa	0,00	-17 429 813,63	0,00	-36 086 235,14
Kirjanpitoarvo sisältää				
Tuloutettuja arvonkorotuksia		0,00		0,00
Muita arvonkorotuksia		840 025,57		840 025,57
		<u>840 025,57</u>		<u>840 025,57</u>
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)		<u>295 495 787,23</u>		<u>285 861 555,40</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

6. Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusten muutokset:

	2003	2003	2003
	Kiinteistöt ja	Lainasaamiset saman	Lainasaamiset
	kiinteistöosakkeet	konsernin yrityksiltä	omistusyhteisyryksiltä
Hankintameno 1.1.	204 580 847,64	194 761 589,01	1 890 621,10
Lisäykset	7 845 032,49	51 529 629,22	0,00
Vähennykset	-19 934 576,36	-23 503 162,77	-33 648,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>192 491 303,77</u>	<u>222 788 055,46</u>	<u>1 856 973,10</u>
Kertyneet poistot 1.1.	0,00		
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00		
Tilikauden poistot	0,00		
Kertyneet poistot 31.12.	<u>0,00</u>		
Arvonalentumiset 1.1	-31 666 105,04		
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	8 145 565,16		
Tilikauden arvonalentumiset	-3 000 000,00		
Arvonalentumisten palautukset	500 000,00		
Arvonalentumiset 31.12.	<u>-26 020 539,88</u>		
Arvonkorotukset 1.1.	840 025,57		
Lisäykset	0,00		
Vähennykset	0,00		
Siirrot erien välillä	0,00		
Arvonkorotukset 31.12.	<u>840 025,57</u>		
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>167 310 789,46</u></u>	<u><u>222 788 055,46</u></u>	<u><u>1 856 973,10</u></u>

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

	2003
Jäljellä oleva hankintameno	7 043 001,86
Kirjanpitoarvo	7 043 001,86
Käypä arvo	7 713 000,00

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET

31.12.2003

7. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyhteisöissä

	2003
Osakkeet ja osuudet saman konsernin yrityksissä	
Hankintameno 1.1.	16 818,80
Lisäykset	0,00
Vähennykset	0,00
Siirrot erien välillä	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>16 818,80</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>16 818,80</u></u>
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyhteisöissä	
Hankintameno 1.1.	2 426 676,90
Lisäykset	0,00
Vähennykset	0,00
Siirrot erien välillä	4 204,70
Hankintameno 31.12.	<u>2 430 881,60</u>
Arvon alentumiset 1.1.	0,00
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	0,00
Tilikauden arvonalentumiset	-1 085 854,03
Arvon alentumisten palautukset	0,00
Arvon alentumiset 31.12.	<u>-1 085 854,03</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>1 345 027,57</u></u>
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyhteisöiltä	
Hankintameno 1.1.	2 749 872,60
Lisäykset	0,00
Vähennykset	0,00
Siirrot erien välillä	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>2 749 872,60</u>
Arvon alentumiset 1.1.	0,00
Lisäykset	0,00
Vähennykset	0,00
Siirrot erien välillä	0,00
Jäljellä oleva hankintameno 31.12.	<u>0,00</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u><u>2 749 872,60</u></u>
Yhteensä	<u><u><u>4 111 718,97</u></u></u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

7.1. Sijoitukset saman konsernin yrityksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Elkes Oy	Espoo	100,00	8 450,81	42,76
Tapra Ky	Espoo	100,00	8 466,06	60,20
Yhteensä			16 916,87	102,96

7.2. Sijoitukset omistusyhteisyhteisöissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Oirabi Oy	Espoo	50,00	8 505,83	19,19
Suomen Metsäsijoitus Oy	Espoo	25,00	16 045 128,17	813,89
Tapiola Omaisuudenhoito Oy	Espoo	20,00	3 150 806,87	116 813,14
Tieto-Tapiola Oy	Espoo	15,60	1 457 242,63	-120 845,40
Vakuutusneuvonta Aura	Espoo	33,33	10 798,80	182,39
Vakuutusneuvonta Pohja	Espoo	33,33	10 769,87	181,91
Yhteensä			20 683 252,17	-2 834,88

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

7.3. Taseen liitetieto 31.12.2003

Muut sijoitukset

		Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Aldata Solution Oyj	Suomi	2,13	2 729 146,00	2 779 826,00
Alma Media Oyj	Suomi	1,17	4 234 303,81	5 317 150,00
Amer-yhtymä Oyj	Suomi	1,31	8 771 163,97	11 005 740,00
Atria Yhtymä Oyj	Suomi	1,55	1 075 982,93	1 663 987,30
Avenir	Suomi		3 000 000,00	3 258 850,27
Beltton-Yhtiöt Oyj	Suomi	5,43	2 074 569,99	2 800 000,00
Bio Fund Ventures II Ky	Suomi		1 597 641,94	1 597 641,94
Bio Fund Ventures III Ky	Suomi		874 858,93	874 858,93
BioTie Therapies Corp.	Suomi	1,55	540 731,20	540 731,20
Chips Abp	Suomi	1,19	1 862 930,36	3 371 875,00
Citec Information Oy Ab	Suomi	5,34	724 615,89	724 615,89
Comptel Oyj	Suomi	0,32	686 800,00	686 800,00
Elcoteq Network Oyj	Suomi	1,21	3 469 425,00	5 832 700,00
Elisa Communications Oyj	Suomi	0,61	8 812 840,00	8 812 840,00
Eqvitec Technology Fund II Ky	Suomi		2 748 788,45	2 748 788,45
Eqvitec Technology Mezzanine Fund I A Ky	Suomi		2 136 523,26	2 136 523,26
Eqvitec Teknologiarahasto I Ky	Suomi		1 191 131,81	1 191 131,81
ESR eQ Arvonkasvattajat	Suomi		1 057 050,00	1 345 950,00
ESR eQ Pikkujätiläiset	Suomi		731 263,49	1 820 700,00
Fibox Oy Ab	Suomi	4,56	2 406 478,81	2 406 478,81
Fides New Media	Suomi		2 475 806,46	2 475 806,46
Fides Telecom	Suomi		1 305 043,25	1 305 043,25
Fingrid Oyj	Suomi	4,51	5 045 637,79	5 045 637,79
Finnair Oyj	Suomi	2,74	9 836 517,32	12 322 500,00
Finnmezzanine Rahasto III A Ky	Suomi		1 274 576,41	1 274 576,41
Finnventure Rahasto V Ky	Suomi		1 322 634,09	1 322 634,09
Fiskars Oyj Abp	Suomi	2,40	10 300 975,84	12 522 830,80
Fortum Oyj	Suomi	0,19	7 041 070,43	13 220 319,68
G.W.Sohlberg Oy Ab	Suomi	0,23	888 843,29	888 843,29
HK Ruokatalo Oyj	Suomi	1,41	1 177 315,44	1 820 000,00
Huhtamäki Oyj	Suomi	0,84	6 291 017,65	7 947 500,00
Ilkka-Yhtymä Oyj	Suomi	3,52	1 614 843,84	3 350 633,04
Kemira Oyj	Suomi	0,73	5 045 818,09	8 215 600,00
Kesko Oyj	Suomi	1,10	11 743 298,65	13 880 000,00
Kone Oyj	Suomi	0,22	1 381 468,60	6 362 720,00
Lassila & Tikanoja Oyj	Suomi	5,99	12 881 225,01	26 059 000,00
MB Equity Fund II Ky	Suomi		1 279 101,52	1 279 101,52
MB Equity Fund III Ky	Suomi		744 692,90	744 692,90
MB Mezzanine Fund II Ky	Suomi		728 657,74	728 657,74
Metsä Tissue Oyj (ent. Metsä Acquisition Oy)	Suomi	6,23	9 650 000,00	9 650 000,00
NetHawk Oyj	Suomi	2,30	1 775 043,94	1 775 043,94
Nokia Oyj	Suomi	0,02	11 395 127,29	15 477 219,00
Nokian Renkaat Oyj	Suomi	2,35	5 002 950,68	15 424 250,00
Orion-yhtymä Oyj	Suomi	0,18	2 030 486,00	2 030 486,00
Outokumpu Oyj	Suomi	0,50	7 651 185,45	9 578 417,97
Perlos Oyj	Suomi	0,76	2 572 512,00	2 572 512,00
Raisio Yhtymä Oyj	Suomi	1,67	3 426 244,00	3 426 244,00
Rautaruukki Oyj	Suomi	0,54	3 390 583,77	4 384 088,00
SanomaWSOY Oyj	Suomi	0,50	5 202 772,26	13 242 162,00
Satel Oy	Suomi	12,63	1 708 789,33	1 708 789,33
Seligson & Co Oyj	Suomi	12,20	1 227 566,37	1 227 566,37
Seligson APS Far East	Suomi		21 681 879,26	22 855 970,80

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

7.3. Taseen liitetieto 31.12.2003

Muut sijoitukset

		Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Seligson Global Brands	Suomi		1 681 879,26	1 928 000,00
Seligson Global Pharma	Suomi		7 674 715,75	7 674 715,75
Seligson Topix Core 30	Suomi		19 103 950,05	19 103 950,05
Stockmann Oyj Abp	Suomi	1,60	11 823 202,60	15 380 857,20
Suomen SKV Oy	Suomi	12,00	2 093 266,93	2 093 266,93
Suominen Yhtymä Oyj	Suomi	5,41	5 585 679,93	8 422 056,00
Tamfelt Oyj Abp	Suomi	2,16	2 755 273,08	5 583 514,40
Tapiola Instituutio	Suomi		20 044 637,73	20 044 637,73
Tapiola Kehitt. Markkinat	Suomi		25 971 010,07	25 971 010,07
Tapiola Pankki Oy	Suomi	5,00	1 400 000,00	1 400 000,00
Tapiola Riskikorko	Suomi		52 529 972,73	60 111 548,47
Tapiola Tulevaisuus	Suomi		7 092 199,08	7 092 199,08
Tapiola USA	Suomi		5 465 972,16	5 465 972,16
Tapiola Ympäristö	Suomi		5 462 072,44	5 462 072,44
Tecnomen Oyj	Suomi	0,72	576 085,00	576 085,00
Tekla Oyj	Suomi	3,15	1 374 546,00	1 374 546,00
Tietoenator Oyj	Suomi	0,74	13 295 590,00	13 295 590,00
UPM-Kymmene Oyj	Suomi	0,16	11 128 473,78	12 625 200,00
Uponor Oyj	Suomi	1,95	10 089 615,57	18 325 000,00
Vacon Oyj	Suomi	3,86	4 091 500,00	5 728 100,00
Vakuutusosakeyhtiö Garantia	Suomi	4,93	2 048 169,14	2 048 169,14
Yomi Oyj	Suomi	2,73	1 423 207,50	1 423 207,50
Aventis SA	Ranska		9 848 580,72	11 580 400,00
Banco Popular Espanol	Espanja		5 638 593,84	5 912 500,00
Berkshire Hathaway Inc	Yhdysvallat		1 795 837,58	2 001 187,65
Beru AG	Saksa		4 738 882,69	5 170 000,00
Biacore Intl AB	Ruotsi		1 848 072,69	1 848 072,69
Biogen Idec Inc	Yhdysvallat		3 007 482,19	3 007 482,19
CA-AM Oblig Emergents	Ranska		9 163 946,06	14 609 096,86
Cap Gemini Sa	Ranska		1 408 400,00	1 408 400,00
Capio AB	Ruotsi		7 428 110,03	7 920 704,85
Capman Equity VII A L.P	Iso-Britannia		1 645 000,00	1 645 000,00
Ciba Specialty Chemicals Inc.	Sveitsi		7 176 537,62	7 494 319,28
Cloetta Fazer AB	Ruotsi		5 223 078,86	5 300 385,46
Computer Associates International Inc	Yhdysvallat		3 030 562,15	3 030 562,15
Danisco A/S	Tanska		6 346 541,30	6 346 541,30
E.On AG	Saksa		7 306 494,89	8 407 750,00
Eniro AB	Ruotsi		3 828 056,17	3 828 056,17
Generica Select Certificate	Alankomaat		2 002 995,59	2 671 227,00
HealthCap IV Bis L.P	Yhdysvallat		564 330,02	572 876,50
Heineken NV	Alankomaat		9 283 425,00	9 283 425,00
Hennes & Mauritz Ab	Ruotsi		3 017 373,37	3 107 378,85
Industri Kapital 2000 Limited Partnership	Iso-Britannia		3 714 578,85	3 714 578,85
Ing (L) Inv Emerging Mkts Equity	Luxemburg		13 434 195,99	13 434 195,99
ING Groep N.V.	Alankomaat		1 109 400,00	1 109 400,00
Ing INTL Emerging Markets Debt	Luxemburg		9 729 200,21	11 304 926,39
JP FF - Europe Small Cap Fund	Luxemburg		5 005 525,63	6 125 703,86
Lloyds Tsb Group Plc	Iso-Britannia		7 525 325,77	7 525 325,77
Microsoft Corporation	Yhdysvallat		6 826 247,03	6 826 247,03
Modern Times Group	Ruotsi		5 225 748,90	5 225 748,90
Munters Ab	Ruotsi		1 162 272,77	3 241 420,70
Nestle SA	Sveitsi		3 688 689,87	4 165 222,41

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

7.3. Taseen liitetieto 31.12.2003

Muut sijoitukset

		Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
NIMF High Yield Bond Fund	Luxemburg		9 311 486,75	10 749 475,44
Nordea AB	Ruotsi		4 053 698,70	5 920 000,00
Nordic Capital IV L.P.	Iso-Britannia		3 649 938,97	3 768 971,47
Novartis AG	Sveitsi		10 322 825,34	10 632 421,85
Novozymes A/S	Tanska		2 703 925,03	3 705 036,94
Orkla ASA	Norja		4 994 012,98	6 564 740,85
Pfizer Inc	Yhdysvallat		10 210 174,19	10 210 174,19
Rentokil Initial Plc	Iso-Britannia		7 359 545,40	7 359 545,40
Royal Dutch Petroleum Company NV	Alankomaat		10 242 107,89	11 223 300,00
Securitas Ab	Ruotsi		6 353 237,05	6 409 691,63
Siemens Ag	Saksa		7 117 054,75	7 689 850,00
Singulus Technologies AG	Saksa		6 680 000,00	6 680 000,00
Svenska Cellulosa AB	Ruotsi		8 085 466,18	8 904 185,02
Svenska Handelsbanken AB	Ruotsi		9 888 205,88	11 170 704,85
Telefonica S.A.	Espanja		3 245 080,68	3 245 080,68
The Walt Disney Company	Yhdysvallat		4 617 973,08	4 617 973,08
Tomra Systems ASA	Norja		3 097 776,35	3 097 776,35
Total S.A.	Ranska		7 810 776,82	8 556 570,00
TPG NV	Alankomaat		5 013 900,00	5 013 900,00
Trigon C and E Eur	Viro		3 000 007,09	3 038 389,20
Ubs Ag	Sveitsi		7 611 528,34	7 611 528,34
Unilever N.V.	Alankomaat		10 888 500,00	10 888 500,00
Walgreen Co	Yhdysvallat		4 608 709,42	4 608 709,42
Vendex KBB NV	Alankomaat		4 610 451,23	5 525 000,00
Veneroso Gold Certificate	Alankomaat		4 804 989,50	4 804 989,50
Vestas Wind Systems A/S	Tanska		3 474 483,92	3 674 949,63
VNU NV	Alankomaat		5 963 302,80	5 963 302,80
Vodafone Airtouch Plc	Iso-Britannia		9 427 316,53	9 427 316,53
Muut			11 406 916,03	13 244 380,71
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä			764 807 826,00	898 290 332,89

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

8. Muut sijoitukset

8.1. Muut lainasaamiset erittely vakuuden mukaan:

	2003	2002
Pankkitakaus	130 206 798,24	164 072 906,20
Takausvakuutus	19 381 314,54	19 379 901,76
Vakuutuskirja	86 256,82	656 746,91
Muu vakuus	13 963 572,75	8 493 683,76
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>163 637 942,35</u>	<u>192 603 238,63</u>
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>11 364 171,92</u>	<u>11 923 286,69</u>
	<u><u>175 002 114,27</u></u>	<u><u>204 526 525,32</u></u>

8.2. Eläkelainasaamisten yhteismäärä

Muut kiinnelainasaamiset	1 580 639,35	3 017 691,38
Muut lainasaamiset	<u>151 059 784,81</u>	<u>173 026 357,08</u>
<i>Jäljellä oleva hankintameno yhteensä</i>	<u><u>152 640 424,16</u></u>	<u><u>176 044 048,46</u></u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset

	2003	2003	2003
	Aineettomat oikeudet ja pitkä- vaikutteiset menot	Kalusto	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	10 035 835,50	1 596 155,66	11 631 991,16
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-2 513 273,43	0,00	-2 513 273,43
Lisäykset	828 384,25	327 453,47	1 155 837,72
Vähennykset	0,00	-9 337,94	-9 337,94
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	8 350 946,32	1 914 271,19	10 265 217,51
Kertyneet poistot 1.1.	-5 705 083,96	-672 966,01	-6 378 049,97
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	2 513 273,43	0,00	2 513 273,43
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00	0,00	0,00
Tilikauden poistot	-1 569 195,54	-310 326,05	-1 879 521,59
Kertyneet poistot 31.12.	-4 761 006,07	-983 292,06	-5 744 298,13
Kirjanpitoarvo 31.12.	3 589 940,25	930 979,13	4 520 919,38

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

10.1. Oman pääoman muutokset

	1.1.2003	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2003
Pohjarahasto	840 939,63	0,00	0,00	840 939,63
Takuupääoma	807 302,05	0,00	0,00	807 302,05
Varmuusrahasto	14 666 996,32	11 260 000,00	0,00	25 926 996,32
Käyttörahasto	44 285,20	4 591,93	-5 000,00	43 877,13
Tilikauden voitto/tappio	11 264 591,93	13 226 195,58	-11 264 591,93	13 226 195,58
Oman pääoman muutokset yhteensä	<u>27 624 115,13</u>	<u>24 490 787,51</u>	<u>-11 269 591,93</u>	<u>40 845 310,71</u>

10.2. Oman pääoman jakautuminen ehdotetun voitonjaon jälkeen

Takuuosuuden omistajien osuus:

Takuupääoma	807 302,05
Ehdotettu voitonjako takuupääoman omistajille	<u>0,00</u>
Takuuosuuden omistajien osuus	807 302,05
Vakuutuksenottajien osuus ehdotetun voitonjaon jälkeen	40 038 008,66

10.3. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Tilikauden voitto	13 226 195,58
+ Muu vapaa oma pääoma tasanimikkeittäin	
Varmuusrahasto	25 926 996,32
Käyttörahasto	43 877,13
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	<u><u>39 197 069,03</u></u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

11. Tilinpäätössiirtojen kertymä

	2003	2002
<i>Vapaaehtoiset varaukset</i>		
Luottotappiovaraus 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00
Luottotappiovaraus 31.12.	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
Tilinpäätössiirtojen kertymä yhteensä	<u><u>0,00</u></u>	<u><u>0,00</u></u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA**TASEEN LIITTEET 31.12.2003**

12.1. Vakuutustekninen vastuovelka	2003	2002
Vakuutusmaksuvastuu		
Vastaiset eläkkeet	2 979 159 036,00	2 807 387 487,00
Osittamaton lisävakuutusvastuu	540 540 951,00	394 135 599,00
Ositettu lisävakuutusvastuu	<u>12 000 000,00</u>	<u>12 858 208,00</u>
Vakuutusmaksuvastuu yhteensä	<u>3 531 699 987,00</u>	<u>3 214 381 294,00</u>
Korvausvastuu		
Alkaneet eläkkeet	1 444 296 217,00	1 336 103 880,00
Tasoitumäärä	<u>286 050 104,00</u>	<u>257 440 249,00</u>
Korvausvastuu yhteensä	<u>1 730 346 321,00</u>	<u>1 593 544 129,00</u>
Vakuutustekninen vastuovelka yhteensä	<u>5 262 046 308,00</u>	<u>4 807 925 423,00</u>
12.2. TVYL 6.luvun 14§:n mukaiset lisäedut		
Ositettu lisävakuutusvastuu 1.1.	12 858 208,00	14 951 438,00
Tilivuonna maksetut asiakashyvitykset (-)	-12 858 208,00	-18 845 686,00
Siirto ositettuun lisävakuutusvastuuseen (+)	<u>12 000 000,00</u>	<u>16 752 456,00</u>
Ositettu lisävakuutusvastuu 31.12.	<u>12 000 000,00</u>	<u>12 858 208,00</u>

13. Velat, jotka erääntyvät maksettavaksi viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua

Yhtiöllä ei ole velkoja, jotka erääntyvät maksettavaksi viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua.

14. Laskennalliset verovelat

	2003	2002
Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen jaksotuserojen ja muiden väliaikaisten erojen perusteella laskettu verovelka	243 607,41	243 607,41

Arvostuseroista laskettu verovelka ei realisoitu lähitulevaisuudessa.

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET

31.12.2003

15. Saamiset ja velat

	2003	2002
15.1. Muut siirtosaamiset, kannansiirtosaaminen		
Yhteisvastuusaaminen	234 757,00	19 759,00
Saaminen erityiseltä selvityspesältä	3 944 323,41	4 609 446,82
	<u>4 179 080,41</u>	<u>4 629 205,82</u>
15.2. Saamisten erittely konserni- ja osakkuusyritykset		
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Muut saamiset	1 143 275,00	5 461 698,70
	<u>1 143 275,00</u>	<u>5 461 698,70</u>
Saamiset omistusyhteisyrittäjäryityksiltä		
Muut saamiset	220,27	0,00
	<u>220,27</u>	<u>0,00</u>
15.3. Velkojen erittely konserni- ja osakkuusyritykset		
Velat saman konsernin yrityksille		
Muut velat	9 137 977,48	14 466 690,42
	<u>9 137 977,48</u>	<u>14 466 690,42</u>
Velat omistusyhteisyrittäjäryityksille		
Muut velat	10 252,87	30 607,49
	<u>10 252,87</u>	<u>30 607,49</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET

31.12.2003

16. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

16.1. Vakuudet	2003	2003	2002	2002
	Vakuudet/panti/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä	Vakuudet/panti/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä
Omien velkojen vakuudeksi				
Pantit, johdannaissopimusten vakuudeksi	0,00	0,00	0,00	0,00
Takaukset	0,00	0,00	0,00	0,00
	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>

16.2. Taseeseen sisällyttömät vastuusitoumukset ja vastuut

Johdannaissopimukset

Valuuttajohdannaiset

Termiini- ja futuurisopimukset, avoimet

Kohde-etuus	118 586 745,17	0,00
Käypä arvo	3 938 007,61	0,00

Arvonlisäverovastuut

Arvonlisäverotuksen ryhmäkisteröintiin liittyen

Ryhmällä on verosaatavaa arvonlisäverotukseen liittyen

<i>Arvonlisäverolain 33§:n mukainen vähennysten palautusvelvollisuus</i>	209 867,00	191 179,00

Muut vastuusitoumukset

Merkintäsitoumukset	34 560 493,67	32 522 174,13

17. Lähipiirilainat

Rahalainat vakuutusyhtiön tai vakuutusyhtiön konserniin kuuluvan yhteisön taikka vakuutusyhtiössä määräysvaltaa käyttävän yhteisön tai säätiön tai tällaisen yhteisön tai säätiön määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön toimitusjohtajalle, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenelle tai tilintarkastajalle

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat sille, jolla takuusoouden omistuksen nojalla voi olla vähintään 10 prosenttia vakuutusyhtiön takuusouksista tai takuusouksien tuottamasta äänimäärästä taikka vastaava omistus tai äänivalta vakuutusyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvassa yhteisössä

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat, jos työeläkevakuutusyhtiön taseeseen sisältyy rahalainoja työeläkevakuutusyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvalla yhtiöllä tai TVYL:n 5§ 4 momentissa tarkoitettuun yhteistyöryhmään kuuluvalla yhteisöllä

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat, jotka on annettu yhteistyöryhmään kuuluvan yhteisön toimitusjohtajalle, hallituksen, hallintoneuvoston jäsenelle tai tilintarkastajalle

Rahalainat yhteensä eivät ylitä 200 000 euroa

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

18. Vakavaraisuutta koskevat liitetiedot

Toimintapääoma	2003	2002
Oma pääoma ehdotetun voitonjaon vähentämisen jälkeen	40 845 310,71	27 624 115,13
Vapaaehtoiset varaukset ja kertynyt poistoero	0,00	0,00
Omaisuuuden käypien arvojen ja taseen kirjanpitoarvojen välinen arvostusero	295 495 787,23	285 861 555,40
Osittamaton lisävakuutusvastuu	540 540 951,00	394 135 599,00
Kuluksi merkitsemättömät vakuutusten hankintamenot ja aineettomat hyödykkeet	-3 589 940,25	-4 330 751,54
Taseen ulkopuoliset sitoumukset	-	-
Muut erät	-	-
	<u>873 292 108,69</u>	<u>703 290 517,99</u>
TVYL 17§:n toimintapääoman vähimmäismäärä	221 188 367,00	175 170 689,00
Vakavaraisuusaste% (toteutunut toimintapääoma/vakavaraisuuden laskennassa käytetty vastuuelka)	18,6	16,0
Vakavaraisuusraja%	7,1	6,0
Tavoitevyöhykkeen alaraja% (2 x vakavaraisuusraja)	14,2	12,0
Tavoitevyöhykkeen yläraja% (4 x vakavaraisuusraja)	28,4	24,0

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

	2003	2002
(II) Epäsuora rahoituslaskelma		
Liiketoiminnan rahavirta		
Voitto (tappio) varsinaisesta toiminnasta/ voitto (tappio) ennen satunnaisia eriä	14 618 092,27	5 495 259,29
Oikaisut		
Vakuutusteknisen vastuuvelan muutos	454 120 885,00	280 299 344,15
Sijoitusten arvonalentumiset ja arvonorotukset	-61 345 431,32	88 148 492,53
Realisoitumattomat kurssivoitot/-tappiot		
Pakollisen vastuuvajauksen muutos		
Suunnitelman mukaiset poistot	11 717 686,70	12 339 649,15
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		
Muut oikaisut	10 880 843,30	15 031 519,68
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	429 992 075,95	401 314 264,80
Käyttö pääoman muutos:		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys (-)/vähennys (+)	18 303 366,20	26 470 441,64
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys (+)/vähennys (-)	28 625 091,12	21 921 308,58
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	476 920 533,27	449 706 015,02
Maksetut korot ja maksut muista liiketoiminnan rahoituskuluista	-2 380 098,92	-2 780 934,35
Maksetut välittömät verot	-6 196 438,52	-4 943 322,34
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	468 343 995,83	441 981 758,33
Liiketoiminnan satunnaisista eristä johtuva rahavirta (netto)		
Liiketoiminnan rahavirta	468 343 995,83	441 981 758,33
Investointien rahavirta		
Investoinnit sijoituksiin (pl. rahavarat)	-459 065 073,81	-433 914 419,68
Luovutustulot sijoituksista (pl. rahavarat)	-2 332 549,83	-7 332 546,99
Vähemmistöosuuden lisäys/vähennys	-1 190 599,69	143 178,81
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden sekä muun omaisuuden investoinnit ja luovutustulot (netto)	-22 841 218,02	-3 869 398,96
Investointien rahavirta	-485 429 441,35	-444 973 186,82
Rahoituksen rahavirta		
Maksullinen osakeanti		
Omien osakkeiden hankkiminen		
Omien osakkeiden myynti		
Lainojen nostot	15 989 140,38	4 089 510,96
Lainojen takaisinmaksut		
Oman pääoman lisäys/vähennys	-2,78	-15 128,03
Maksetut osingot/takuupääoman korot ja muu voitonjako	-5 000,00	-5 000,00
Rahoituksen rahavirta	15 984 137,60	4 069 382,93
Rahavarojen muutos	-1 101 307,92	1 077 954,43
Rahavarat tilikauden alussa	4 326 729,60	3 248 775,17
Rahavarat tilikauden lopussa	3 225 421,68	4 326 729,60

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMA

VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA - LAKISÄÄTEINEN ELÄKEVAKUUTUS

		1.1.2003 - 31.12.2003		1.1.2002 - 31.12.2002	
Vakuutusmaksutulo	1		999 477 732,16		940 083 876,31
Sijoitustoiminnan tuotot	4		439 838 750,73		331 485 244,03
Korvauskulut					
Maksetut korvaukset	2	-847 445 948,00		-786 091 698,10	
Korvausvastuun muutos					
Kokonaismuutos		-136 802 192,00		-13 177 458,63	
Kannansiirron osuus		0,00		2 455 539,00	
		-136 802 192,00	-984 248 140,00	-10 721 919,63	-796 813 617,73
Vakuutusmaksuvastuun muutos					
Kokonaismuutos		-317 318 693,00		-267 121 885,52	
Kannansiirron osuus		0,00	-317 318 693,00	2 251 798,00	-264 870 087,52
Vastuuvajauksen muutos	1				
Pakollinen vastuuvajaus			0,00		0,00
Lakisääteiset maksut			-3 762 994,00		-1 501 242,18
Liikekulut	3		-23 407 067,47		-22 714 490,35
Sijoitustoiminnan kulut	4		-89 813 382,71		-173 864 297,65
Muut vakuutustekniset kulut			-588 828,00		-1 624 460,00
Vakuutustekninen tulos			20 177 377,71		10 180 924,91

MUU KUIN VAKUUTUSTEKNINEN LASKELMA

		20 177 377,71		10 180 924,91	
Lakisääteisen eläkevakuutuksen tekninen tulos			20 177 377,71		10 180 924,91
Muut tuotot					
Konsernireservin vähennys		765 340,73		294 009,33	
Muut		2 057,04	767 397,77	3 106,84	297 116,17
Muut kulut					
Konserniliikearvon poisto		-3 578,52		-4 248,84	
Muut		-154 910,14	-158 488,66	-60 494,61	-64 743,45
Osuus osakkuusyhtiöiden voitosta/tappiosta			-5 644,08		-493 420,43
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta					
Tilikauden vero		-6 197 301,66		-4 920 684,90	
Aikaisempien tilikausien verot		863,14		-22 637,44	
Laskennallisen verovelan muutos		33 888,05	-6 162 550,47	518 704,43	-4 424 617,91
Voitto/tappio varsinaisesta toiminnasta			14 618 092,27		5 495 259,29
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot			0,00		0,00
Satunnaiset kulut			0,00		0,00
Voitto/tappio satunnaisten erien jälkeen			14 618 092,27		5 495 259,29
Tilinpäätössirot					
Poistoeron muutos		0,00		0,00	
Vapaaehtoisten varausten muutos		0,00	0,00	0,00	0,00
Vähemmistöosuus tilikauden tuloksesta			670 273,51		180 804,11
Tilikauden voitto/tappio			15 288 365,78		5 676 063,40

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASE

Vastaavaa		31.12.2003		31.12.2002	
Aineettomat hyödykkeet					
Konserniliikearvo	9	4 385,56		5 847,42	
Muut pitkävaikutteiset menot	9	<u>3 802 821,55</u>	3 807 207,11	<u>4 440 726,96</u>	4 446 574,38
Sijoitukset	5				
Kiinteistösijoitukset	6				
Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet		418 300 128,29		399 427 869,95	
Lainasaamiset omistusyhteisyrittäjiltä		<u>1 856 973,10</u>	420 157 101,39	<u>1 890 621,10</u>	401 318 491,05
Sijoitukset saman konsernin yrityksissä ja omistusyhteisyrittäjissä	7				
Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrittäjissä		4 824 266,21		2 054 118,10	
Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrittäjiltä		<u>0,00</u>	4 824 266,21	<u>2 749 872,60</u>	4 803 990,70
Muut sijoitukset					
Osakkeet ja osuudet		765 613 162,64		537 730 886,99	
Rahoitusmarkkinavälineet		3 504 111 781,73		3 356 013 547,72	
Kiinnelainasaamiset	8	61 849 981,56		51 065 373,47	
Muut lainasaamiset	8	175 002 114,27		204 526 525,32	
Talletukset		233 600 000,00		105 897 835,42	
Muut sijoitukset		<u>9 988 137,73</u>	4 750 165 177,93	<u>2 203 296,49</u>	4 257 437 465,41
Jälleenvakuutustalletesaamiset		<u>0,00</u>	5 175 146 545,53	<u>0,00</u>	4 663 559 947,16
Vastuuvajaus					
Pakollinen vastuuvajaus			0,00		0,00
Saamiset	15				
Ensivakuutustoiminnasta					
Vakuutusentajilta		61 638 158,47		67 149 976,48	
Vakuutusedustajilta		<u>0,00</u>	61 638 158,47	<u>0,00</u>	67 149 976,48
Jälleenvakuutustoiminnasta			0,00		0,00
Muut saamiset		<u>21 421 300,80</u>	83 059 459,27	<u>20 180 160,17</u>	87 330 136,65
Muu omaisuus					
Aineelliset hyödykkeet					
Koneet ja kalusto	9	2 823 375,32		3 311 693,90	
Muut aineelliset hyödykkeet		<u>21 460 371,56</u>	24 283 746,88	<u>18 988,80</u>	3 330 682,70
Rahat ja pankkisaamiset			3 225 421,68		4 326 729,60
Muu omaisuus		<u>81 833,07</u>	27 591 001,63	<u>81 833,07</u>	7 739 245,37
Siirtosaamiset					
Korot ja vuokrat		92 454 067,88		111 600 705,37	
Muut siirtosaamiset		<u>51 449 726,66</u>	143 903 794,54	<u>46 335 777,99</u>	157 936 483,36
		<u>5 433 508 008,08</u>		<u>4 921 012 386,91</u>	

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI
TASE

Vastattavaa		31.12.2003		31.12.2002	
Oma pääoma	10				
Pohjarahasto		840 939,63		840 939,63	
Takuupääoma		807 302,05		807 302,05	
Arvonkorotusrahasto		100 912,76		100 912,76	
Vapaat rahastot		25 970 873,45		14 711 281,52	
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus		1 629 682,00		2 250 056,02	
Konsernin edellisten tilikausien voitto/tappio		-14 546 990,86		-9 809 738,30	
Konsernin tilikauden voitto/tappio	15 288 365,78		5 676 063,40		
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutoksesta		<u>620 371,26</u>	<u>15 908 737,04</u>	<u>6 527 339,39</u>	<u>15 428 093,07</u>
Vähemmistöosuus			19 025 105,30		20 885 978,50
Tilinpäätössiirtojen kertymä	11				
Kertynyt poistoero		0,00		0,00	
Vapaaehtoiset varaukset		<u>0,00</u>	0,00	<u>0,00</u>	0,00
Konsernireservi	11		1 702 921,98		1 331 019,06
Vakuutustekninen vastuovelka	12				
Vakuutusmaksuvastuu		3 531 699 987,00		3 214 381 294,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	3 531 699 987,00	<u>0,00</u>	3 214 381 294,00
Korvausvastuu		1 730 346 321,00		1 593 544 129,00	
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>0,00</u>	<u>1 730 346 321,00</u>	<u>0,00</u>	<u>1 593 544 129,00</u>
			5 262 046 308,00		4 807 925 423,00
Jälleenvakuutustallettevelat			0,00		0,00
Velat	15				
Lainat rahoituslaitoksilta	13	48 979 127,11		32 989 986,73	
Laskennallinen verovelka	11/14	681 143,75		941 853,77	
Muut velat		<u>28 318 371,74</u>	77 978 642,60	<u>12 957 886,28</u>	46 889 726,78
Siirtovelat			42 043 574,13		28 552 146,50
			<u>5 433 508 008,08</u>		<u>4 921 012 386,91</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET

1. Vakuutusmaksutulo

	2003		2002	
Ensivakuutus				
TEL:n mukainen perusvakuutus				
Työnantajan osuus	684 874 517,35		656 406 250,12	
Työntekijän osuus	<u>188 822 810,00</u>	873 697 327,35	<u>169 341 345,00</u>	825 747 595,12
TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus		5 686 171,35		5 678 132,01
YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus		121 251 732,56		110 338 969,26
YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus		<u>357 696,55</u>	1 000 992 927,81	<u>409 240,01</u>
Valtion eläkerahastoon suoritettava siirtymämaksu			-1 495 682,65	-2 078 397,09
Jälleenvakuutus		<u>0,00</u>		<u>0,00</u>
<i>Vakuutusmaksutulo ennen luottotappioita ja jälleenvakuuttajan osuutta</i>		999 497 245,16		940 095 539,31
Jälleenvakuuttajien osuus		<u>-19 513,00</u>		<u>-11 663,00</u>
<i>Vakuutusmaksutulo</i>		<u>999 477 732,16</u>		<u>940 083 876,31</u>
Luottotappiot vakuutusmaksusaamisista				
TEL		-4 586 897,38		-5 182 440,61
YEL		<u>-2 697 946,57</u>	<u>-7 284 843,95</u>	<u>-3 007 430,62</u>
				<u>-8 189 871,23</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET

2. Maksetut korvaukset

2003

2002

Ensivakuutus

Maksettu eläkkeensaajille

TEL:n mukainen perusvakuutus 580 944 406,99

TEL:n mukainen lisäeläkevakuutus 10 053 641,86

YEL:n vähimmäisturvan mukainen vakuutus 117 613 056,42

YEL:n mukainen lisäeläkevakuutus 863 460,75

709 474 566,02

546 471 282,91

9 547 474,49

109 436 057,08

820 995,25

666 275 809,73

Maksettu/saatu vastuunjakokorvauksia

TEL-eläkkeet 106 867 403,56

YEL-eläkkeet 26 423 886,00

133 291 289,56

92 558 687,73

21 106 794,84

113 665 482,57

Maksettu/saatu yhteisvastuukorvausta

-661 858,00

842 103 997,58

1 717 673,47

781 658 965,77

Jälleenvakuutus

0,00

0,00

Korvaustoiminnon hoitokulut

4 346 114,47

3 735 636,14

Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut

995 835,95

697 096,19

Maksetut korvaukset ennen

jälleenvakuuttajien osuutta

847 445 948,00

786 091 698,10

Jälleenvakuuttajien osuus (-)

0,00

0,00

Maksetut korvaukset yhteensä

847 445 948,00

786 091 698,10

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI**TULOSLASKELMAN LIITTEET****3. Liikekulut sekä henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot**

	2003	2002
3.1. Kokonaisliikekulut toiminnoittain		
Maksetut korvaukset		
Korvaustoiminnon hoitokulut	4 346 114,47	3 735 636,14
Työkyvyn ylläpitotoiminnon hoitokulut	995 835,95	697 096,19
	<u>5 341 950,42</u>	<u>4 432 732,33</u>
Liikekulut	23 407 067,47	22 714 490,35
Sijoitustoiminnan kulut		
Kulut kiinteistösijoituksista	1 847 882,28	2 015 503,60
Kulut muista sijoituksista	2 148 471,41	1 858 827,89
	<u>3 996 353,69</u>	<u>3 874 331,49</u>
Muut kulut	158 488,66	64 743,45
<i>Yhteensä</i>	<u><u>32 903 860,24</u></u>	<u><u>31 086 297,62</u></u>

3.2. Tuloslaskelman erä liikekulut

Vakuutusten hankintamenot		
Ensivakuutuksen palkkiot	1 144 568,44	1 068 989,64
Tulevan jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	0,00	0,00
Muut vakuutusten hankintamenot	7 863 310,91	8 083 987,58
	<u>9 007 879,35</u>	<u>9 152 977,22</u>
Vakuutusten hoitokulut	7 860 327,74	7 191 356,38
Hallintokulut	6 544 255,38	6 373 389,75
Menevän jälleenvakuutuksen palkkiot ja voitto-osuudet	-5 395,00	-3 233,00
<i>Yhteensä</i>	<u><u>23 407 067,47</u></u>	<u><u>22 714 490,35</u></u>

3.3. Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat liitetiedot**3.3.1. Henkilöstökulut**

Palkat ja palkkiot	11 049 648,93	10 360 086,90
Eläkekulut	2 566 977,07	2 096 941,22
Muut henkilösivukulut	769 622,71	681 264,86
<i>Yhteensä</i>	<u><u>14 386 248,71</u></u>	<u><u>13 138 292,98</u></u>

3.3.2. Johdon palkat ja palkkiot, eläkesitoumukset, rahalainat ja niiden ehdot sekä vakuudet ja vastuusitoumukset

Toimitusjohtaja ja varatoimitusjohtaja		
Palkat ja palkkiot	246 445,00	267 350,00
Eläkesitoumukset	Eläkeiäksi on sovittu 60-63 vuotta.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Hallitus ja hallituksen varajäsenet		
Palkat ja palkkiot	432 492,00	450 849,00
Eläkesitoumukset	Yhtiön työsuhteessa oleville hallituksen jäsenille on eläkeiäksi sovittu 60-63 vuotta.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

Hallintoneuvosto		
Palkat ja palkkiot	57 050,00	49 325,00
Eläkesitoumukset	Ei eläkesitoumuksia.	
Annetut rahalainat ja niiden ehdot	Ei annettu rahalainoja	
Annetut vakuudet ja vastuusitoumukset	Ei annettu vakuuksia ja vastuusitoumuksia	

3.3.3. Henkilöstön keskimääräinen luku tilikauden aikana

Konttorihenkilöstö	10	10
Myyntihenkilöstö	-	-
Kiinteistöhenkilöstö	-	-

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TULOSLASKELMAN LIITTEET

4. Sijoitustoiminnan nettotuoton erittely

	2003		2002	
Sijoitustoiminnan tuotot				
Tuotot sijoituksista omistusyhteisyhtiöihin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	31 156,33		20 624,05	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	31 156,33	<u>0,00</u>	20 624,05
Tuotot kiinteistösijoituksista omistusyhteisyhtiöihin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	134 891,11		184 426,82	
Muut tuotot	<u>0,00</u>	134 891,11	<u>0,00</u>	184 426,82
Tuotot kiinteistösijoituksista muihin yrityksiin				
Osinkotuotot	0,00		0,00	
Korkotuotot	86 957,01		81 551,86	
Muut tuotot	<u>46 750 534,38</u>	46 837 491,39	<u>41 730 500,04</u>	41 812 051,90
Tuotot muista sijoituksista				
Osinkotuotot	27 219 862,18		19 989 275,56	
Korkotuotot	249 740 814,95		221 405 673,65	
Muut tuotot	<u>2 082 226,29</u>	<u>279 042 903,42</u>	<u>6 066 953,48</u>	<u>247 461 902,69</u>
Yhteensä		326 046 442,25		289 479 005,46
Arvon alentumisten palautukset				
Myyntivoitot		74 490 364,44		19 583 336,41
Yhteensä		<u>39 301 944,04</u>		<u>22 422 902,16</u>
		439 838 750,73		331 485 244,03
Sijoitustoiminnan kulut				
Kulut kiinteistösijoituksista				
Omistusyhteisyhtiöt	0,00		0,00	
Muut yritykset	<u>-17 524 655,03</u>	-17 524 655,03	<u>-15 686 548,41</u>	-15 686 548,41
Kulut muista sijoituksista				
		-5 939 036,18		-8 450 968,69
Korkokulut ja muut vieraan pääoman kulut				
Omistusyhteisyhtiöt	-28,44		-288,69	
Muut	<u>-2 380 070,48</u>	<u>-2 380 098,92</u>	<u>-2 780 645,66</u>	<u>-2 780 934,35</u>
Yhteensä		<u>-25 843 790,13</u>		<u>-26 918 451,45</u>
Arvon alentumiset ja poistot				
Arvon alentumiset	-13 144 933,12		-107 731 828,94	
Rakennusten suunnitelmapoistot	<u>-9 190 165,59</u>	-22 335 098,71	<u>-9 458 568,11</u>	-117 190 397,05
Myyntitappiot				
		<u>-41 634 493,87</u>		<u>-29 755 449,15</u>
Yhteensä		-89 813 382,71		-173 864 297,65
Sijoitustoiminnan nettotuotto ennen arvonalentumista ja niiden oikaisua				
		350 025 368,02		157 620 946,38
Sijoitusten arvonalentumiset	0,00		0,00	
Sijoitusten arvonalentumisten oikaisu	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
Sijoitustoiminnan nettotuotto tuloslaskelmassa		<u>350 025 368,02</u>		<u>157 620 946,38</u>
Osinkotuottoihin sisältyvä yhtiöveron hyvitys				
		5 472 323,69		4 082 511,08

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

5. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2003 Jäljellä oleva hankintameno	2003 Kirjanpitoarvo	2003 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset			
Kiinteistöt	344 427 793,73	344 528 706,49	404 665 000,00
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyriyksissä	1 555 527,30	1 555 527,30	2 145 000,00
Muut kiinteistöosakkeet	72 215 894,53	72 215 894,53	73 542 000,00
Kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot	0,00	0,00	0,00
Lainasaamiset omistusyhteisyriyksiltä	1 856 973,10	1 856 973,10	1 856 973,10
	<u>420 056 188,66</u>	<u>420 157 101,42</u>	<u>482 208 973,10</u>
Sijoitukset omistusyhteisyriyksissä			
Osakkeet ja osuudet	4 824 266,21	4 824 266,21	4 824 266,21
Lainasaamiset	0,00	0,00	0,00
	<u>4 824 266,21</u>	<u>4 824 266,21</u>	<u>4 824 266,21</u>
Muut sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	765 613 162,64	765 613 162,64	899 268 683,58
Rahoitusmarkkinavälineet	3 504 111 781,73	3 504 111 781,73	3 616 624 851,53
Kiinnelainasaamiset	61 849 981,56	61 849 981,56	61 849 981,56
Muut lainasaamiset	175 002 114,27	175 002 114,27	175 002 114,27
Talletukset	233 600 000,00	233 600 000,00	233 600 000,00
Muut sijoitukset	9 988 137,73	9 988 137,73	9 988 137,73
	<u>4 750 165 177,93</u>	<u>4 750 165 177,93</u>	<u>4 996 333 768,67</u>
	<u>5 175 045 632,80</u>	<u>5 175 146 545,56</u>	<u>5 483 367 007,98</u>
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää			
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenon erotusta	-17 429 813,63		
Indeksiin sidottujen lainojen tuottoa	0,00	<u>-17 429 813,63</u>	
Kirjanpitoarvo sisältää			
Tuloutettuja arvonkorotuksia		0,00	
Muita arvonkorotuksia		<u>100 912,76</u>	
		<u>100 912,76</u>	
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			<u>308 220 462,42</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

5. Sijoitusten käypä arvo ja arvostusero

Sijoitukset	2002 Jäljellä oleva hankintameno	2002 Kirjanpitoarvo	2002 Käypä arvo
Kiinteistösijoitukset			
Kiinteistöt	341 902 123,19	342 003 035,95	394 572 000,00
Kiinteistöosakkeet omistusyhteisyrityksissä	1 477 242,21	1 477 242,21	2 198 000,00
Muut kiinteistöosakkeet	55 660 168,81	55 660 168,81	56 622 000,00
Kiinteistöjen vuokraoikeuksien hankintamenot	287 422,98	287 422,98	287 422,98
Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä	1 890 621,10	1 890 621,10	1 890 621,10
	<u>401 217 578,29</u>	<u>401 318 491,05</u>	<u>455 570 044,08</u>
Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä			
Osakkeet ja osuudet	2 054 118,10	2 054 118,10	2 054 118,10
Lainasaamiset	2 749 872,60	2 749 872,60	2 749 872,60
	<u>4 803 990,70</u>	<u>4 803 990,70</u>	<u>4 803 990,70</u>
Muut sijoitukset			
Osakkeet ja osuudet	537 730 886,99	537 730 886,99	608 088 186,38
Rahoitusmarkkinavälineet	3 356 013 547,72	3 356 013 547,72	3 530 535 139,18
Kiinnelainasaamiset	51 065 373,47	51 065 373,47	51 065 373,47
Muut lainasaamiset	204 526 525,32	204 526 525,32	204 526 525,32
Talletukset	105 897 835,42	105 897 835,42	105 897 835,42
Muut sijoitukset	2 203 296,49	2 203 296,49	2 203 296,49
	<u>4 257 437 465,41</u>	<u>4 257 437 465,41</u>	<u>4 502 316 356,26</u>
	<u>4 663 459 034,40</u>	<u>4 663 559 947,16</u>	<u>4 962 690 391,04</u>
Rahoitusmarkkinavälineiden jäljellä oleva hankintameno sisältää			
Korkotuotoiksi (+) tai niiden vähennykseksi (-) jaksotettua nimellisarvon ja hankintamenon erotusta	-36 086 235,14		
Indeksiin sidottujen lainojen tuottoa	0,00	-36 086 235,14	
Kirjanpitoarvo sisältää			
Tuloutettuja arvonkorotuksia		0,00	
Muita arvonkorotuksia		100 912,76	
		<u>100 912,76</u>	
Arvostusero (käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotus)			<u>299 130 443,88</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

6. Kiinteistösijoitukset

Kiinteistösijoitusten muutokset:	2003 Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet	2003 Lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä
Hankintameno 1.1.	473 228 985,72	1 890 621,10
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-668 893,13	
Lisäykset	43 801 387,41	0,00
Vähennykset	-43 415 874,23	-33 648,00
Siirrot erien välillä	20 196 070,95	0,00
Hankintameno 31.12.	493 141 676,72	1 856 973,10
Kertyneet poistot 1.1.	-49 416 433,44	
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	668 893,13	
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	2 287 937,19	
Tilikauden poistot	-8 844 772,35	
Vähennykset	5 863 376,15	
Kertyneet poistot 31.12.	-49 440 999,32	
Arvonalentumiset 1.1.	-24 485 595,09	
Vähennysten ja siirtojen arvonalentumiset	2 586 055,36	
Tilikauden arvonalentumiset	-4 195 592,96	
Arvonalentumisten palautukset	593 670,82	
Arvonalentumiset 31.12.	-25 501 461,87	
Arvonkorotukset 1.1.	100 912,76	
Lisäykset	0,00	
Vähennykset	0,00	
Siirrot erien välillä	0,00	
Arvonkorotukset 31.12.	100 912,76	
Kirjanpitoarvo 31.12.	418 300 128,29	1 856 973,10

Omassa käytössä olevat kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet

	2003
Jäljellä oleva hankintameno	5 017 388,51
Kirjanpitoarvo	5 017 388,51
Käypä arvo	7 713 000,00

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI**TASEEN LIITTEET 31.12.2003****7. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä****2003****Osakkeet ja osuudet omistusyhteisyrityksissä**

Hankintameno 1.1.	2 054 118,10
Lisäykset	34 153,45
Vähennykset	-18 082,64
Siirrot erien välillä	2 754 077,30
Hankintameno 31.12.	<u>4 824 266,21</u>

Kirjanpitoarvo 31.12.

4 824 266,21**Rahoitusmarkkinavälineet ja lainasaamiset omistusyhteisyrityksiltä**

Hankintameno 1.1.	2 749 872,60
Lisäykset	0,00
Vähennykset	0,00
Siirrot erien välillä	-2 749 872,60
Hankintameno 31.12.	<u>0,00</u>

Kirjanpitoarvo 31.12.

0,00

Yhteensä

4 824 266,21

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

7.1. Sijoitukset omistusyhteisyrityksissä

Osakkeet ja osuudet

	Kotipaikka	Osuus osakkeista %	Oma pääoma	Tilikauden voitto/tappio
Oirabi Oy	Espoo	50,00	8 505,83	19,19
Suomen Metsäsijoitus Oy	Espoo	25,00	15 776 374,12	813,89
Tapiola Omaisuudenhoito Oy	Espoo	20,00	3 206 624,21	169 169,70
Tieto-Tapiola Oy	Espoo	15,60	1 457 242,63	-120 845,40
Vakuutusneuvonta Aura	Espoo	33,33	10 798,80	182,39
Vakuutusneuvonta Pohja	Espoo	33,33	10 769,87	181,91
Yhteensä			20 470 315,46	49 521,68

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

7.2. Muut sijoitukset

		Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Aldata Solution Oyj	Suomi	2,13	2 729 146,00	2 779 826,00
Alma Media Oyj	Suomi	1,17	4 234 303,81	5 317 150,00
Amer-yhtymä Oyj	Suomi	1,31	8 771 163,97	11 005 740,00
Atria Yhtymä Oyj	Suomi	1,55	1 075 982,93	1 663 987,30
Avenir	Suomi		3 000 000,00	3 258 850,27
Beltton-Yhtiöt Oyj	Suomi	5,43	2 074 569,99	2 800 000,00
Bio Fund Ventures II Ky	Suomi		1 597 641,94	1 597 641,94
Bio Fund Ventures III Ky	Suomi		874 858,93	874 858,93
BioTie Therapies Corp.	Suomi	1,55	540 731,20	540 731,20
Chips Abp	Suomi	1,19	1 862 930,36	3 371 875,00
Citec Information Oy Ab	Suomi	5,34	724 615,89	724 615,89
Comptel Oyj	Suomi	0,32	686 800,00	686 800,00
Elcoteq Network Oyj	Suomi	1,21	3 469 425,00	5 832 700,00
Elisa Communications Oyj	Suomi	0,61	8 812 840,00	8 812 840,00
Eqvitec Technology Fund II Ky	Suomi		2 748 788,45	2 748 788,45
Eqvitec Technology Mezzanine Fund I A Ky	Suomi		2 136 523,26	2 136 523,26
Eqvitec Teknologiarahasto I Ky	Suomi		1 191 131,81	1 191 131,81
ESR eQ Arvonkasvattajat	Suomi		1 057 050,00	1 345 950,00
ESR eQ Pikkujätiläiset	Suomi		731 263,49	1 820 700,00
Fibox Oy Ab	Suomi	4,56	2 406 478,81	2 406 478,81
Fides New Media	Suomi		2 475 806,46	2 475 806,46
Fides Telecom	Suomi		1 305 043,25	1 305 043,25
Fingrid Oyj	Suomi	4,51	5 045 637,79	5 045 637,79
Finnair Oyj	Suomi	2,74	9 836 517,32	12 322 500,00
Finnmezzanine Rahasto III A Ky	Suomi		1 274 576,41	1 274 576,41
Finnventure Rahasto V Ky	Suomi		1 322 634,09	1 322 634,09
Fiskars Oyj Abp	Suomi	2,40	10 300 975,84	12 522 830,80
Fortum Oyj	Suomi	0,19	7 041 070,43	13 220 319,68
G.W.Sohlberg Oy Ab	Suomi	0,23	888 843,29	888 843,29
HK Ruokatalo Oyj	Suomi	1,41	1 177 315,44	1 820 000,00
Huhtamäki Oyj	Suomi	0,84	6 291 017,65	7 947 500,00
Ilkka-Yhtymä Oyj	Suomi	3,52	1 614 843,84	3 350 633,04
Kemira Oyj	Suomi	0,73	5 045 818,09	8 215 600,00
Kesko Oyj	Suomi	1,10	11 743 298,65	13 880 000,00
Kone Oyj	Suomi	0,22	1 381 468,60	6 362 720,00
Lassila & Tikanoja Oyj	Suomi	5,99	12 881 225,01	26 059 000,00
MB Equity Fund II Ky	Suomi		1 279 101,52	1 279 101,52
MB Equity Fund III Ky	Suomi		744 692,90	744 692,90
MB Mezzanine Fund II Ky	Suomi		728 657,74	728 657,74
Metsä Tissue Oyj (ent. Metsa Acquisition Oy)	Suomi	6,23	9 650 000,00	9 650 000,00
NetHawk Oyj	Suomi	2,30	1 775 043,94	1 775 043,94
Nokia Oyj	Suomi	0,02	11 395 127,29	15 477 219,00
Nokian Renkaat Oyj	Suomi	2,35	5 002 950,68	15 424 250,00
Orion-yhtymä Oyj	Suomi	0,18	2 030 486,00	2 030 486,00
Outokumpu Oyj	Suomi	0,50	7 651 185,45	9 578 417,97
Perlos Oyj	Suomi	0,76	2 572 512,00	2 572 512,00
Raisio Yhtymä Oyj	Suomi	1,67	3 426 244,00	3 426 244,00
Rautaruukki Oyj	Suomi	0,54	3 390 583,77	4 384 088,00
SanomaWSOY Oyj	Suomi	0,50	5 202 772,26	13 242 162,00
Satel Oy	Suomi	12,63	1 708 789,33	1 708 789,33
Seligson & Co Oyj	Suomi	12,20	1 227 566,37	1 227 566,37
Seligson APS Far East	Suomi		21 681 879,26	22 855 970,80
Seligson Global Brands	Suomi		1 681 879,26	1 928 000,00

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

7.2. Muut sijoitukset

		Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Seligson Global Pharma	Suomi		7 674 715,75	7 674 715,75
Seligson Topix Core 30	Suomi		19 103 950,05	19 103 950,05
Stockmann Oyj Abp	Suomi	1,60	11 823 202,60	15 380 857,20
Suomen SKV Oy	Suomi	12,00	2 093 266,93	2 093 266,93
Suominen Yhtymä Oyj	Suomi	5,41	5 585 679,93	8 422 056,00
Tamfelt Oyj Abp	Suomi	2,16	2 755 273,08	5 583 514,40
Tapiola Instituutio	Suomi		20 044 637,73	20 044 637,73
Tapiola Kehitt. Markkinat	Suomi		25 971 010,07	25 971 010,07
Tapiola Pankki Oy	Suomi	5,00	1 400 000,00	1 400 000,00
Tapiola Riskikorko	Suomi		52 529 972,73	60 111 548,47
Tapiola Tulevaisuus	Suomi		7 092 199,08	7 092 199,08
Tapiola USA	Suomi		5 465 972,16	5 465 972,16
Tapiola Ympäristö	Suomi		5 462 072,44	5 462 072,44
Tecnomen Oyj	Suomi	0,72	576 085,00	576 085,00
Tekla Oyj	Suomi	3,15	1 374 546,00	1 374 546,00
Tietoenator Oyj	Suomi	0,74	13 295 590,00	13 295 590,00
UPM-Kymmene Oyj	Suomi	0,16	11 128 473,78	12 625 200,00
Uponor Oyj	Suomi	1,95	10 089 615,57	18 325 000,00
Vacon Oyj	Suomi	3,86	4 091 500,00	5 728 100,00
Vakuutusosakeyhtiö Garantia	Suomi	4,93	2 048 169,14	2 048 169,14
Yomi Oyj	Suomi	2,73	1 423 207,50	1 423 207,50
Aventis SA	Ranska		9 848 580,72	11 580 400,00
Banco Popular Espanol	Espanja		5 638 593,84	5 912 500,00
Berkshire Hathaway Inc	Yhdysvallat		1 795 837,58	2 001 187,65
Beru AG	Saksa		4 738 882,69	5 170 000,00
Biacore Intl AB	Ruotsi		1 848 072,69	1 848 072,69
Biogen Idec Inc	Yhdysvallat		3 007 482,19	3 007 482,19
CA-AM Oblig Emergents	Ranska		9 163 946,06	14 609 096,86
Cap Gemini Sa	Ranska		1 408 400,00	1 408 400,00
Capio AB	Ruotsi		7 428 110,03	7 920 704,85
Capman Equity VII A L.P	Iso-Britannia		1 645 000,00	1 645 000,00
Ciba Specialty Chemicals Inc.	Sveitsi		7 176 537,62	7 494 319,28
Cloetta Fazer AB	Ruotsi		5 223 078,86	5 300 385,46
Computer Associates International Inc	Yhdysvallat		3 030 562,15	3 030 562,15
Danisco A/S	Tanska		6 346 541,30	6 346 541,30
E.On AG	Saksa		7 306 494,89	8 407 750,00
Eniro AB	Ruotsi		3 828 056,17	3 828 056,17
Generica Select Certificate	Alankomaat		2 002 995,59	2 671 227,00
HealthCap IV Bis L.P	Yhdysvallat		564 330,02	572 876,50
Heineken NV	Alankomaat		9 283 425,00	9 283 425,00
Hennes & Mauritz Ab	Ruotsi		3 017 373,37	3 107 378,85
Industri Kapital 2000 Limited Partnership	Iso-Britannia		3 714 578,85	3 714 578,85
Ing (L) Inv Emerging Mkts Equity	Luxemburg		13 434 195,99	13 434 195,99
ING Groep N.V.	Alankomaat		1 109 400,00	1 109 400,00
Ing INTL Emerging Markets Debt	Luxemburg		9 729 200,21	11 304 926,39
JP FF - Europe Small Cap Fund	Luxemburg		5 005 525,63	6 125 703,86
Lloyds Tsb Group Plc	Iso-Britannia		7 525 325,77	7 525 325,77
Microsoft Corporation	Yhdysvallat		6 826 247,03	6 826 247,03
Modern Times Group	Ruotsi		5 225 748,90	5 225 748,90
Munters Ab	Ruotsi		1 162 272,77	3 241 420,70
Nestle SA	Sveitsi		3 688 689,87	4 165 222,41
NIMF High Yield Bond Fund	Luxemburg		9 311 486,75	10 749 475,44
Nordea AB	Ruotsi		4 053 698,70	5 920 000,00

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

7.2. Muut sijoitukset

		Osuus osakkeista %	Kirjanpitoarvo	Käypä arvo
Nordic Capital IV L.P.	Iso-Britannia		3 649 938,97	3 768 971,47
Novartis AG	Sveitsi		10 322 825,34	10 632 421,85
Novozymes A/S	Tanska		2 703 925,03	3 705 036,94
Orkla ASA	Norja		4 994 012,98	6 564 740,85
Pfizer Inc	Yhdysvallat		10 210 174,19	10 210 174,19
Rentokil Initial Plc	Iso-Britannia		7 359 545,40	7 359 545,40
Royal Dutch Petroleum Company NV	Alankomaat		10 242 107,89	11 223 300,00
Securitas Ab	Ruotsi		6 353 237,05	6 409 691,63
Siemens Ag	Saksa		7 117 054,75	7 689 850,00
Singulus Technologies AG	Saksa		6 680 000,00	6 680 000,00
Svenska Cellulosa AB	Ruotsi		8 085 466,18	8 904 185,02
Svenska Handelsbanken AB	Ruotsi		9 888 205,88	11 170 704,85
Telefonica S.A.	Espanja		3 245 080,68	3 245 080,68
The Walt Disney Company	Yhdysvallat		4 617 973,08	4 617 973,08
Tomra Systems ASA	Norja		3 097 776,35	3 097 776,35
Total S.A.	Ranska		7 810 776,82	8 556 570,00
TPG NV	Alankomaat		5 013 900,00	5 013 900,00
Trigon C and E Eur	Viro		3 000 007,09	3 038 389,20
Ubs Ag	Sveitsi		7 611 528,34	7 611 528,34
Unilever N.V.	Alankomaat		10 888 500,00	10 888 500,00
Walgreen Co	Yhdysvallat		4 608 709,42	4 608 709,42
Vendex KBB NV	Alankomaat		4 610 451,23	5 525 000,00
Veneroso Gold Certificate	Alankomaat		4 804 989,50	4 804 989,50
Vestas Wind Systems A/S	Tanska		3 474 483,92	3 674 949,63
VNU NV	Alankomaat		5 963 302,80	5 963 302,80
Vodafone Airtouch Plc	Iso-Britannia		9 427 316,53	9 427 316,53
Muut			12 212 252,67	14 222 731,40
Muut sijoitukset, osakkeet ja osuudet yhteensä			765 613 162,64	899 268 683,58

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

8. Muut sijoitukset

8.1. Muut lainasaamiset vakuuden mukaan eriteltynä

	2003	2002
Pankkitakaus	130 206 798,24	164 072 906,20
Takausvakuutus	19 381 314,54	19 379 901,76
Vakuutuskirja	86 256,82	656 746,91
Muu vakuus	13 963 572,75	8 493 683,76
Jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>163 637 942,35</u>	<u>192 603 238,63</u>
Ei vakuudelliset jäljellä oleva hankintameno yhteensä	<u>11 364 171,92</u>	<u>11 923 286,69</u>
	<u>175 002 114,27</u>	<u>204 526 525,32</u>

8.2. Eläkelainasaamisten yhteismäärä

Muut kiinnelainasaamiset	1 580 639,35	3 017 691,38
Muut lainasaamiset	<u>151 059 784,81</u>	<u>173 026 357,08</u>
<i>Jäljellä oleva hankintameno yhteensä</i>	<u>152 640 424,16</u>	<u>176 044 048,46</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI**TASEEN LIITTEET 31.12.2003****9. Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden muutokset**

	2003	2003	2003
	Aineettomat	Konserni-	Kalusto
	oikeudet ja pitkä-	liikearvo	
	vaikutteiset menot		
Hankintameno 1.1.	10 208 881,40	8 634,40	6 267 527,66
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	-2 513 273,43	-2 786,98	0,00
Lisäykset	952 313,63	2 116,66	479 714,32
Vähennykset	0,00	0,00	-58 032,36
Siirrot erien välillä	0,00	1 461,86	0,00
Hankintameno 31.12.	<u>8 647 921,60</u>	<u>9 425,94</u>	<u>6 689 209,62</u>
Kertyneet poistot 1.1.	-5 768 154,44	-2 786,98	-2 955 833,76
Edellisenä vuonna loppuun poistetut	2 513 273,43	2 786,98	0,00
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,00	-1 461,86	23 723,01
Tilikauden poistot	-1 590 219,04	-3 578,52	-933 723,55
Kertyneet poistot 31.12.	<u>-4 845 100,05</u>	<u>-5 040,38</u>	<u>-3 865 834,30</u>
Kirjanpitoarvo 31.12.	<u>3 802 821,55</u>	<u>4 385,56</u>	<u>2 823 375,32</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

10.1. Oman pääoman muutokset	1.1.2003	Lisäykset	Vähennykset	31.12.2003
Pohjarahasto	840 939,63	0,00	0,00	840 939,63
Takuupääoma	807 302,05	0,00	0,00	807 302,05
Arvonkorotusrahaso	100 912,76	0,00	0,00	100 912,76
Varmuusrahasto	14 666 996,32	11 260 000,00	0,00	25 926 996,32
Käyttörahasto	44 285,20	4 591,93	-5 000,00	43 877,13
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus	2 250 056,02	0,00	-620 374,02	1 629 682,00
Konsernin edellisten tilikausien voitto/tappio	-9 809 738,30	0,00	-4 737 252,56	-14 546 990,86
Konsernin tilikauden voitto/tappio	5 676 063,40	15 288 365,78	-5 676 063,40	15 288 365,78
Tilikauden voittoon sisältyvä osuus poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutoksesta	851 275,99	620 371,26	-851 275,99	620 371,26
	<u>6 527 339,39</u>	<u>15 908 737,04</u>	<u>-6 527 339,39</u>	<u>15 908 737,04</u>
Oman pääoman muutokset yhteensä	<u>15 428 093,07</u>	<u>27 173 328,97</u>	<u>-11 889 965,97</u>	<u>30 711 456,07</u>

10.2. Arvonkorotusrahaso erittely

Arvonkorotusrahaso 1.1.	100 912,76
Lisäykset	0,00
Arvonkorotusten peruutukset	0,00
Arvonkorotusrahaso 31.12.	<u>100 912,76</u>
Josta käyttöomaisuuteen liittyvää	100 912,76

10.3. Oman pääoman jakautuminen ehdotetun voitonjaon jälkeen

Takuuosuuden omistajien osuus:	
Takuupääoma	807 302,05
Ehdotettu voitonjako takuupääoman omistajille	0,00
Takuuosuuden omistajien osuus	<u>807 302,05</u>
Vakuutusentottajien osuus ehdotetun voitonjaon jälkeen	29 904 154,02

10.4. Laskelma voitonjakokelpoisista varoista

Tilikauden voitto/tappio	15 908 737,04
+ Muu vapaa oma pääoma tasanimikkeittäin	
Varmuusrahasto	25 926 996,32
Vararahasto	0,00
Käyttörahasto	43 877,13
Muut vapaat rahastot	0,00
Vapaaehtoisista varauksista ja poistoerosta omaan pääomaan siirretty osuus	<u>1 629 682,00</u>
Muu vapaa pääoma yhteensä	27 600 555,45
- Taseen osoittama tappio	-14 546 990,86
- Yhtiöjärjestyksen mukaan vararahastoon siirrettävä tai muutoin jakamatta jätettävä määrä	
- Muut jakokelvottomat erät	
- Määrä, joka konserniin kuuluvien yhteisöjen tilinpäätössiirroista on konsernitalinpäätöksessä merkitty omaan pääomaan	<u>-1 629 682,00</u>
Voitonjakokelpoiset varat yhteensä	<u><u>27 332 619,63</u></u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

11. Tilinpäätössiirtojen kertymä ja konsernireservin muutokset

	2003	2002
Poistoero		
Kertynyt poistoero 1.1.	3 169 059,68	4 735 594,55
Lisäykset	4 234 789,54	4 454 965,04
Vähennykset	-5 107 215,93	-6 021 499,91
Kertynyt poistoero 31.12.	<u>2 296 633,29</u>	<u>3 169 059,68</u>
Vapaaehtoiset varaukset		
Luottotappiovaraus 1.1.	0,00	0,00
Lisäykset	0,00	0,00
Vähennykset	0,00	0,00
Luottotappiovaraus 31.12.	<u>0,00</u>	<u>0,00</u>
Asuintalovaraus 1.1.	78 711,95	78 711,95
Lisäykset	0,00	0,00
Vähennykset	-26 573,69	0,00
Asuintalovaraus 31.12.	<u>52 138,26</u>	<u>78 711,95</u>
Vapaaehtoiset varaukset yhteensä	<u>52 138,26</u>	<u>78 711,95</u>
Tilinpäätössiirtojen kertymä yhteensä	<u>2 348 771,55</u>	<u>3 247 771,63</u>
Jaettu		
Omaan pääomaan	-1 629 682,00	-2 250 056,02
Vähemmistöosuuteen	-37 945,80	-55 861,84
Laskennalliseen verovelkaan	-681 143,75	-941 853,77
	0,00	0,00
Verokanta	29 %	29 %
Konsernireservi		
Konsernireservi 1.1.	1 331 019,06	1 589 086,44
Lisäykset	1 137 243,65	18 012,94
Vähennykset	-765 340,73	-276 080,32
Konsernireservi 31.12.	<u>1 702 921,98</u>	<u>1 331 019,06</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

12. Vakuutusteknisen vastuuelan erittely

12.1. Vakuutustekninen vastuuelka

	2003	2002
Vakuutusmaksuvastuu		
Vastaiset eläkkeet	2 979 159 036,00	2 807 387 487,00
Osittamaton lisävakuutusvastuu	540 540 951,00	394 135 599,00
Ositettu lisävakuutusvastuu	<u>12 000 000,00</u>	<u>12 858 208,00</u>
Vakuutusmaksuvastuu yhteensä	<u>3 531 699 987,00</u>	<u>3 214 381 294,00</u>
Korvausvastuu		
Alkaneet eläkkeet	1 444 296 217,00	1 336 103 880,00
Tasoituspääty	<u>286 050 104,00</u>	<u>257 440 249,00</u>
Korvausvastuu yhteensä	<u>1 730 346 321,00</u>	<u>1 593 544 129,00</u>
Vakuutustekninen vastuuelka yhteensä	<u><u>5 262 046 308,00</u></u>	<u><u>4 807 925 423,00</u></u>

12.2. TVYL 6.luvun 14§:n mukaiset lisäedut

Ositettu lisävakuutusvastuu	1.1.	12 858 208,00	14 951 438,00
Tilivuonna maksetut asiakashyvitykset	(-)	-12 858 208,00	-18 845 686,00
Siirto ositettuun lisävakuutusvastuuseen	(+)	<u>12 000 000,00</u>	<u>16 752 456,00</u>
Ositettu lisävakuutusvastuu	31.12.	<u><u>12 000 000,00</u></u>	<u><u>12 858 208,00</u></u>

13. Velat, jotka erääntyvät maksettavaksi viiden vuoden tai sitä pitemmän ajan kuluttua

Lainat rahoituslaitoksilta	<u>48 979 127,11</u>	<u>32 989 986,73</u>

14. Laskennalliset verovelat

	2003	2002
Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen jaksotuserojen ja muiden väliaikaisten erojen perusteella laskettu verovelka	243 607,41	243 607,41

Arvostuseroista laskettu verovelka ei realisoitu lähitulevaisuudessa.

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

15. Saamiset ja velat

	2003	2002
15.1. Muut siirtosaamiset, Kannansiirtosaaminen		
Yhteisvastuusaaminen	234 757,00	19 759,00
Saaminen erityiseltä selvityspesältä	3 944 323,41	4 609 447,08
	<u>4 179 080,41</u>	<u>4 629 206,08</u>
15.2. Saamisten erittely osakkuusyritykset		
Saamiset omistusyhteisyrityksiltä		
Muut saamiset	220,27	0,00
	<u>220,27</u>	<u>0,00</u>
15.3. Velkojen erittely osakkuusyritykset		
Velat omistusyhteisyrityksille		
Muut velat	10 252,87	30 607,49
	<u>10 252,87</u>	<u>30 607,49</u>

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

16. Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

	2003		2002	
	Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä	Vakuudet/pantit/ takaukset yms sitoumukset	Velan määrä
16.1. Vakuudet				
Omien velkojen vakuudeksi				
Kiinteistökiinnitykset	117 520 177,00	28 644 704,76	117 520 177,00	32 655 564,38
Pantit, johdannaissopimusten vakuudeksi	0,00	0,00	0,00	0,00
Takaukset	0,00	0,00	0,00	0,00
	<u>117 520 177,00</u>	<u>28 644 704,76</u>	<u>117 520 177,00</u>	<u>32 655 564,38</u>

16.2. Taseeseen sisällyttömät vastuusitoumukset ja vastuut

Johdannaissopimukset

Valuuttajohdannaiset

Termini- ja futuurisopimukset, avoimet

Kohde-etuus	118 586 745,17	0,00
Käypä arvo	3 938 007,61	0,00

Arvonlisäverovastuut

Arvonlisäverotuksen ryhmäkisteröintiin liittyen

Ryhmällä on verosaatavaa arvonlisäverotukseen liittyen

Arvonlisäverolain 33§:n mukainen vähennysten palautusvelvollisuus

	209 867,00	191 179,00

Muut vastuusitoumukset

Merkintäsitoumukset	34 560 493,67	32 522 174,13

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA KONSERNI

TASEEN LIITTEET 31.12.2003

17. Lähipiirilainat

Rahalainat vakuutusyhtiön tai vakuutusyhtiön konserniin kuuluvan yhteisön taikka vakuutusyhtiössä määräysvaltaa käyttävän yhteisön tai säätiön tai tällaisen yhteisön tai säätiön määräysvallassa olevan yhteisön tai säätiön toimitusjohtajalle, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsenelle tai tilintarkastajalle

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat sille, jolla takuusuuden omistuksen nojalla voi olla vähintään 10 prosenttia vakuutusyhtiön takuusuuksista tai takuusuuksien tuottamasta äänimäärästä taikka vastaava omistus tai äänivalta vakuutusyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvassa yhteisössä

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat, jos työeläkevakuutusyhtiön taseeseen sisältyy rahalainoja työeläkevakuutusyhtiön kanssa samaan konserniin kuuluvalla yhtiöllä tai TVYL:n 5§ 4 momentissa tarkoitettuun yhteistyöryhmään kuuluvalla yhteisöllä

Yhtiö ei ole antanut otsikossa mainittua rahalainaa.

Rahalainat, jotka on annettu yhteistyöryhmään kuuluvan yhteisön toimitusjohtajalle, hallituksen, hallintoneuvoston jäsenelle tai tilintarkastajalle

Rahalainat yhteensä eivät ylitä 200 000 euroa

KESKINÄINEN ELÄKEVAKUUTUSYHTIÖ TAPIOLA

EHDOTUS VOITON KÄYTTÄMISESTÄ

Hallitus ehdottaa, että tilikauden voitto 13 226 195,58 euroa käytetään seuraavasti:

Varmuusrahastoon siirretään	13 220 000,00
Käyttörahastoon siirretään	6 195,58

Mikäli hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään, jakautuu yhtiön oma pääoma seuraavasti:

Pohjarahasto	840 939,63
Takuupääoma	807 302,05
Varmuusrahasto	39 146 996,32
Käyttörahasto	50 072,71
	<u>40 845 310,71</u>

Espoossa 8. päivänä maaliskuuta 2004

Asmo Kalpala	Kari Kaukinen	Leila Kostainen
Tom Liljeström	Ismo Luimula	Paavo Mäkinen
Seppo Salisma	Risto Suominen	Aino Toikka
Pauli Torkko	Olli-Pekka Laine toimitusjohtaja	

Tilintarkastuskertomus

Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiön Tapiolan osakkaille

Olemme tarkastaneet Keskinäisen Eläkevakuutusyhtiön Tapiolan kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tilivuodelta 2003. Hallituksen ja toimitusjohtajan laatima tilinpäätös sisältää toimintakertomuksen sekä konsernin ja emoyhtiön tuloslaskelman, taseen ja liitetiedot. Suorittamamme tarkastuksen perusteella annamme lausunnon tilinpäätöksestä ja hallinnosta.

KHT Matti Nykänen on suorittanut valvontatilintarkastuksen, josta on annettu erillinen 17. maaliskuuta 2004 päivätty kertomus.

Tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Kirjanpitoa sekä tilinpäätöksen laatimisperiaatteita, sisältöä ja esittämistapaa on tällöin tarkastettu riittävässä laajuudessa sen toteamiseksi, ettei tilinpäätös sisällä olennaisia virheitä tai puutteita. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenten sekä toimitusjohtajan toiminnan lainmukaisuutta vakuutusyhtiölain säännösten perusteella.

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös, joka emoyhtiön osalta osoittaa voittoa 13 226 195,58 euroa, on laadittu kirjanpitolain sekä tilinpäätöksen laatimista koskevien muiden säännösten ja määräysten mukaisesti. Tilinpäätös antaa kirjanpitolaissa tarkoitetulla tavalla oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

Tilinpäätös konsernitilinpäätöksineen voidaan vahvistaa sekä vastuuvapaus myöntää emoyhtiön hallintoneuvoston ja hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajalle tarkastamaltamme tilivuodelta.

Hallituksen esitys voiton käsittelystä on lainmukainen.

Espoossa 23. päivänä maaliskuuta 2004

Mauno Tervo
KHT

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö
Matti Nykänen
KHT

Hallintoneuvoston lausunto

Perehdyttyään tilinpäätökseen, konsernitilinpäätökseen ja tilintarkastuskertomukseen vuodelta 2003 hallintoneuvosto ehdottaa, että tilinpäätös ja konsernitilinpäätös vahvistetaan ja hallituksen ehdotus voiton käyttämisestä hyväksytään.

Espoossa 25.3.2004

Ilkka Brotherus
hallintoneuvoston puheenjohtaja

TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Tapiolan tilinpäätös on laadittu kirjanpito-, osakeyhtiö- ja vakuutusyhtiölakien sekä vakuutusyhtiöitä valvovien viranomaisten päätöksiä, määräyksiä ja ohjeita noudattaen.

Aineettomien hyödykkeiden arvostus ja jaksotus

Muut pitkävaikutteiset menot

Muina pitkävaikutteisina menoina on aktivoitu huoneistojen peruseräparannusmenot sekä atk-järjestelmien suunnittelumenot. Ne esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä.

Sijoitusten arvostus ja jaksotus

Kiinteistöt ja kiinteistöosakkeet sekä osakkeet ja osuudet

Rakennukset ja rakennelmat esitetään taseessa suunnitelman mukaisilla poistoilla vähennetyn hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöosakkeet sekä osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä tai ne on kirjattu sitä alempaan käypään arvoon.

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoihin on voitu tehdä arvonkorotus, mikäli niiden arvo on tilikauden päättyessä ollut pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Sijoitusomaisuudeksi katsottavan kiinteistön tai kiinteistöosakkeen arvonkorotuksen vastaerä on tuloutettu tuloslaskelmassa vuodesta 1978 lähtien, ja sitä aikaisemmin tehdyt arvonkorotukset on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonkorotusrahastoon. Käyttöomaisuudeksi katsottavan sijoituksen vastaerä on kirjattu sidottuun omaan pääomaan arvonkorotusrahastoon.

Sijoituksista aikaisemmin tehdyt arvonalennukset palautetaan käyvän arvon noustessa (tulosvaikutteisesti) enintään alkuperäiseen hankintamenoon saakka.

Osakkeet ja osuudet

Osakkeet ja osuudet esitetään taseessa hankintamenon määräisenä tai sitä alemman käyvän arvon määräisenä. Hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen. Osakkeisiin aiempina vuosina tehdyt arvonalennukset on palautettu osakkeiden arvoon siltä osin kuin käypä arvo ylittää kirjanpitoarvon.

Lainaksi annetut arvopaperit sisältyvät taseeseen. Tiedot lainaksi luovutetuista arvopapereista esitetään taseen liitetiedoissa.

Rahoitusmarkkinavälineet

Rahoitusmarkkinavälineitä ovat joukkovelkakirjalainat ja muut rahamarkkinainstrumentit. Rahoitusmarkkinavälineet esitetään taseessa hankintamenon määräisinä. Rahoitusmarkkinavälineiden nimellisarvon ja hankintahinnan erotus on jaksotettu korkotuotoiksi tai niiden vähennyksiksi rahoitusmarkkinavälineen juoksuaikana. Vastaerä on kirjattu rahoitusmarkkinavälineen hankintamenon lisäykseksi tai vähennykseksi. Korkotason vaihtelusta aiheutuvia arvonmuutoksia ei ole kirjattu. Muista syistä aiheutuneet arvonalennukset on kirjattu. Samoin on kirjattu arvonalennuksen palautukset, mikäli rahoitusmarkkinavälineen käypä arvo on myöhemmin noussut yli alennetun hankintamenon enintään alkuperäiseen hankintameno saakka.

Jäljellä oleva hankintameno lasketaan keskihintaa käyttäen.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset esitetään taseessa nimellisarvon tai tätä pysyvästi alemman todennäköisen arvon määräisenä.

Johdannaissopimukset

Johdannaissopimuksia käytetään pääasiassa sijoitussalkkujen suojaukseen.

Suojaamistarkoituksessa tehdyn johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä alemman kirjanpitoarvon erotus kirjataan tuotoksi suojattavasta tase-erästä kuluksi kirjattuun määrään asti. Suojaavan johdannaisen negatiivinen arvo on jätetty kuluksi kirjaamatta siltä osin kuin suojattavan kohteen arvonnousu kattaa sen. Jos suojattavasta tase-erästä ei tuloslaskelmaan kirjata arvonnoususta, ei suojaavasta sopimuksesta kirjata arvostustuottoa tai -kuluja. Se osa suojaavan johdannaisen negatiivisesta arvonnoususta, joka ylittää suojattavan kohteen arvonnousun, kirjataan kuluksi.

Suojaamistarkoituksessa tehdyn johdannaissopimuksen arvostustulos huomioidaan täysimääräisenä kohde-etuuden arvostuksessa.

Ei-suojaavan johdannaissopimuksen käyvän arvon ja sitä korkeamman kirjanpitoarvon negatiivinen erotus kirjataan kuluksi. Realisoitumattomia tuottoja ei kirjata. Toimintapääomasta vähennetään ei-suojaavien johdannaissopimusten enimmäistappio, jonka määrittäminen tapahtuu noudattaen Vakuutusvalvontaviraston soveltamaa laskentatapaa.

Saamisten arvostus
Vakuutusmaksusaamiset

Vakuutusmaksusaamiset esitetään taseessa enintään todennäköisen arvon määräisenä. Saaminen, josta ei todennäköisesti saada maksusuoritusta sen sijaan kirjataan luottotappioksi.

Ulkomaanrahamääräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muutettu Suomen rahaksi Euroopan Keskuspankin tilinpäätöspäivänä julkaisemaan kurssiin. Muiden sijoitusten osalta on käytetty hankinta-ajankohdan kurssia tai sitä alemmaa tilinpäätöspäivän kurssia.

Valuuttakurssierot on kohdistettu kyseisten tulojen ja menojen oikaisueriksi. Rahojen ja pankkisaamisten sekä talletusten valuuttakurssierot samoin kuin erät, joita ei ole voitu kohdistaa suoraan tulon tai menon oikaisuksi, on kirjattu sijoitustoiminnan valuuttakurssivoitoksi tai -tappioksi.

Poistot

Rakennusten ja niiden ainesosien, kaluston, aineettomien oikeuksien ja pitkävaikutteisten menojen hankintameno on aktivoitu ja se kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi.

Arvioidut poistoajat ovat hyödykeryhmäkohtaisesti keskimäärin seuraavat:

Aineettomat hyödykkeet	
Huoneistojen peruskorjaukset	10 v
Atk-järjestelmien suunnittelukustannukset	5 v
Kiinteistöt	
Asuin-, toimisto- ja hotellirakennukset	40-50 v
Tavaratalo-, myymälä- ja rakennukset	30-40 v

Teollisuus-, varasto ym. rakennukset	20-30 v
Rakennusten ainesosat 25 %:n menojäännöspoisto	
Kalusto	
Konttorikoneet, -kalusto yms. 25 %:n menojäännöspoisto	

Rakennusten olennaisten perusparannusten vaikutus pitoaikaan arvioidaan erikseen.

Tuloutettujen arvonkorotusten osalta on tehty poistot kyseisen erän pitoajan mukaan.

Kirjanpidossa tehtyjen kokonaispoistojen ja suunnitelman mukaisten poistojen kertynyt erotus merkitään taseen vastattaviin erään "Varaukset, kertynyt poistoero" ja tilikauden aikainen poistoeron lisäys tai vähennys esitetään tuloslaskelmassa erikseen.

Varaukset

Kertynyt poistoero

Ks. kohta "Poistot"

Vapaaehtoiset varaukset

Kirjanpito- ja verolainsäädännön perusteella ei ole tehty tulosvaikutteisia varauksia.

Välittömät verot

Tuloslaskelmassa välittömät verot on esitetty suoriteperusteisesti.

Laskennalliset verovelat/-saamiset

Verotettavan tulon ja kirjanpidon tuloksen väliin jaksotuseroihin ja muihin väliaikaisiin eroihin liittyvät laskennalliset verovelat/-saamiset esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa. Liitetiedoissa esitetään arvostuseroista laskettu laskennallinen verovelka, jonka toteutumista pidetään todennäköisenä seuraavan kolmen vuoden aikana.

Muut velat

Muut velat kuin vakuutustekninen vastuuvélka merkitään taseeseen nimellisarvoon.

Sijoitusten käypien arvojen määrittäminen

Kiinteistösijoitukset

Kiinteistöjen ja kiinteistöosakkeiden arvoina käytetään niiden markkinaperusteisia käypiä arvoja. Liike- ja toimistokohteiden käyvät arvot määritetään yleisen arviointitavan mukaisesti pääsääntöisesti tuottoarvomenetelmällä, tai kauppa-arvomenetelmällä, mikäli vertailuaineisto on edustava. Asuntokohteiden käyvät arvot määritetään kauppa-arvomenetelmällä. Erikoiskohteiden arvot määritetään kohteeseen parhaiten soveltuvalla arviointimenetelmällä. Arvonmäärittäminen tekee vakuutusvalvontaviraston edellyttämällä tavalla joko kiinteistöyksikön asiantuntijat tai ulkopuolinen arvioitsija.

Osakesijoitukset ja rahoitusmarkkinavälineet

Noteerattujen arvopapereiden sekä sellaisten arvopapereiden, joille on olemassa markkinat, käypänä arvona on käytetty vuoden viimeistä kaupantekokurssia tai sen puuttuessa ostokurssia. Muiden sijoitusten osalta on käypänä arvona käytetty todennäköistä luovutushintaa, kirjanpitoarvoa tai substanssiin pohjautuvaa arvoa. Pääomarahastojen käypänä arvona on käytetty hankintamenoa tai

hallinnointiyhtiön ilmoittamaa arviota rahaston käyvästä arvosta, mikäli se on alempi.

Lainasaamiset, talletukset ja jälleenvakuutustalletesaamiset

Lainasaamisten, talletusten ja jälleenvakuutustalletesaamisten käypänä arvona on käytetty nimellisarvoa ottaen huomioon mahdollinen luottotappiovaaran edellyttämä nimellisarvon alentaminen todennäköiseen arvoon.

Selostus henkilökunnan eläketurvasta ja eläkemenojen jaksottamisesta

Henkilöstön lakisääteinen eläketurva on järjestetty TEL -perusvakuutuksella Keskinäisessä Eläkevakuutusyhtiössä Tapiolassa ja lisäeläketurva pääosin TEL:n mukaisena lisäeläkevakuutuksena Keskinäisessä Eläkevakuutusyhtiössä Tapiolassa ja pieneltä osin Yritysten Henkivakuutus Oy Tapiolassa.

Eläkevakuutusmaksut on kirjattu kuluksi suoriteperusteisesti.

Vakuutusmaksuvastuu

Vakuutusmaksuvastuuseen sisältyy osittamaton lisävakuutusvastuu, joka otetaan huomioon toimintapääomaa laskettaessa. Ositettu lisävakuutusvastuu kertoo vakuutuksenottajille tuleviin asiakashyvityksiin varatun määrän.

Tilikauden voitto

Eläkevakuutusyhtiön tilikauden voitto määräytyy sosiaali- ja terveysministeriön vahvistaman laskuperusteen perusteella. Laskuperuste määrittelee tilikauden kirjanpidollisen tuloksen jakautumisen tasoitusvastuun muutokseen, osittamattomaan ja ositettuun lisävakuutusvastuun muutokseen ja tilikauden voittoon.

Konsernitilinpäätös

Vakuutusyhtiölain mukaan konsernitilinpäätökseen yhdistellään sellaiset osakeyhtiöt ja muut niihin rinnastettavat yhtiöt, joiden äänivallasta emoyhtiö omistaa suoraan tai välillisesti yli puolet. Konserniin kuuluvat yhtiöt ja konsernirakenne on kerrottu toimintakertomuksessa.

Konsernitilinpäätös on laadittu emoyhtiön ja tytäryhtiöiden tuloslaskelmien, taseiden ja liitetietojen yhdistelminä, joista on eliminoitu yhtiöiden väliset saamiset ja velat, tuotot ja kulut, voitonjako, konsernin sisäiset myyntivoitot/-tappiot sekä keskinäinen omistus. Konsernin sisäinen osakeomistus on eliminoitu hankintamenomenetelmää käyttäen. Vähemmistön osuus omasta pääomasta ja tuloksesta esitetään erikseen tuloslaskelmassa ja taseessa. Tilikauden aikana hankitut tytäryhtiöt yhdistellään hankintahetkestä lähtien ja myydyt tytäryhtiöt luovutushetkeen saakka.

Osakkuusyrietykset eli yritykset, joiden äänivallasta konserni omistaa 20 - 50 % on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmällä. Ei keskinäiset kiinteistöosakkuusyhteisöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen osakkuusyhteisöinä.

Vapaaehtoisten varausten ja poistoeron muutos on jaettu laskennallisen verovelan muutokseen ja tulokseen. Vastaavat tase-erät on jaettu laskennalliseen verovelkaan ja omaan pääomaan vähemmistöosuus huomioiden. Omaan pääomaan siirretty osuus ei ole vakuutusyhtiölain mukaan jakokelpoista omaa pääomaa.

Tytäryhtiöosakkeiden arvonkorotukset on asunto- ja kiinteistöyhtiöiden osalta kohdistettu konsernissa tytäryhtiöiden kiinteistöjen arvonkorotuksiksi.

Eliminoinnin yhteydessä muodostunut konserniaktiiva on pääsääntöisesti kohdistettu tytäryhtiön

ao. omaisuuserille, erien käypä arvo huomioon ottaen, ja konserniaktiiva poistetaan suunnitelman mukaan kuten vastaava erä. Kohdistamaton konserniliikearvo esitetään taseen vastaavissa aineettomissa hyödykkeissä omana eränään ja se poistetaan suunnitelman mukaan viidessä vuodessa. Konsernireservi esitetään taseen vastattavissa omana eränään ja se tuloutetaan enimmillään viidessä vuodessa.

Konsernin sisäistä ensivakuutusliikettä ei ole eliminoitu.